ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 78 (10.327).

1992 йил 12 май сешанба

Баҳоси 1 сўм.

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

ЕТТОВЛОН ЕТТИ ЎЛЧАБ...

АШГАБАТ УЧРАШУВИ — КЕЛАЖАККА ҚАДАМ

ОСОЙИШТАЛИК МАНФААТЛАРИНИ КЎЗЛАБ

ТАЖАН — СЕРАХС — МАШҲАД ТЕМИР ЙЎЛИ ШАРҚНИ ЕВРОПА БИЛАН БОҒЛАЙДИ

9—10 май кунлари Туркманистон Республикаси пойтахти Ашгабат шаҳрида Ўрта Осиё ва Қозоғистон, Эрон, Туркия ҳамда Покистон Республикалари давлат ва ҳукумат раҳбарларининг учрашуви бўлиб ўтди.

Тарихий тараққиётда ўзига хос йўналишда ривожланаётган етти қўшни мамлакат бошлиқлари бу ерга Туркманистон Республикаси Президенти Сапармурод Ниёзовнинг таклифига биноан ташриф буюрдилар.

Осиё минтақасида жойлашган бу давлатларнинг ҳар бири ўз мустақиллиги йўлида турли сиёсий курашларни, иқтисодий тараққиёт босқичларини ўтиб, тегишли тажриба орттираётган, минг йиллик муштарак урф-одатлар, анъаналар ва эътиқодга эга бўлган жумҳуриятлардир.

Учрашув, шубҳасиз, дунё халқларининг кўз ўнгида кечди. Жаҳон оммавий ахборот воситаларининг вакиллари учрашувнинг мақсад ва вазифалари ҳақида бутун олам аҳлига пайдарпай маълум қилиб турди. Учрашув чоғида Эрон Ислом Республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний Ашгабатдан телефон орқали Тожикистон Республикаси Президенти Раҳмон Набиев билан боғланиб, жумҳуриятдаги сиёсий вазиятнинг тезроқ осойишталик йўлига тушиб кетишига тилакдош эканлигини билдиргани ҳақидаги хабар ғоят катта мамнуният билан қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон телевидениеси ва миллий ахборот агентлиги мухбирлари саволларига жавобида Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжонийнинг ташаббусини қўллаб-қувватлаб, бу ташаббус Ашгабатга ташриф буюрган мамлакатлар раҳбарларининг мақсадлари ўзаро яхши қўшничилик муносабатларини йўлга қўйишдан иборат эканлигининг ёрқин тимсолидир, деб таъкидлади. Чунки асрлардан буён халқларимиз орзу қилиб келган мустақилликни тўла қўлга киритиб, уни мустаҳкамлаш ва иқтисодий жиҳатдан халқимиз қаддини ростлаб олиши учун Ўрта Осиё республикаларида, қолаверса, барча эзгу ниятли мамлакатларда тинчлик, осойишталик барқарор бўлиши бугун ҳар қачонгидан ҳам зарурроқдир, деди И. Каримов.

Эрон Ислом Республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний ҳам, Туркия Бош вазири Сулаймон Демирэл ҳам Ўрта Осиё ва Қозоғистон Республикалари билан Эрон ва Туркия ўртасида иқтисодий ҳамкорлик муносабатлари тезроқ изга тушиб кетишидан минтақадаги халқлар манфаат топишига ишонч билдирдилар.

Ўтмишда икки юз йил давомида инглиз мустамлакаси бўлиб келган, айни пайтда сўнгги 36 йил ичида ўз мустақиллигини мустаҳкамлаб, иқтисодий жиҳатдан юксалишга юз тутаётган Покистон Ислом Республикаси Бош вазири, ташқи ишлари вазири Миён Навоз Шариф ҳам ён қўшнилар — Ўрта Осиё Республикалари ва Қозоғистон билан иқтисодий, сиёсий ва маданий алоқаларни йўлга қўйишга фурсат етганидан мамнун эканлигини таъкидлади.

Президент Ислом Каримов Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний ҳамда Миён Навоз Шариф билан бўлган музокаралар чоғида яқин кунларда дипломатия муносабатларини, савдо-сотиқ ва бошқа иқтисодий алоқаларни йўлга қўйиш тўғрисида келишиб олдилар.

Ашгабат учрашуви етти мустақил давлатнинг халқаро иқтисодий алоқаларни ҳуқуқий негизда шакллантириш сари қўйилган дадил қадам бўлди, десак арзийди.

Ўрта Осиё Республикалари ва Қозоғистон мустақил давлатлар сифатида фаолият юритар эканлар, аввало, ўзаро ҳамкорлик тадбирларини пухта ишлаб чиқиб, бозор муносабатлари шароитида юзага келиши мумкин бўлган муаммолар ҳақида чуқурроқ ўйлаб кўришларига тўғри келади. Бу жумҳуриятларда ишлаб чиқариладиган саноат, қишлоқ хўжалиги ва бошқа маҳсулотларни сақлаш, сотиш, четдан мол келтириш, халқаро туризмни шакллантириш учун, шубҳасиз, кенг миқёсда транспорт хизматига эҳтиёж ортади. 1994 йилгача Тажан — Серахс — Машҳад темир йўли қурилишини тугаллаш, божхона хизматини ташкил этиш, шу соҳа учун мутахассислар тайёрлаш, ўзаро тажриба алмашиш ҳақидаги махсус ҳужжатнинг имзоланиши учрашувнинг муҳим якуни бўлди.

Мазкур темир йўл тармоғининг узунлиги 305 километр, уни қуриш учун 547 миллион Америка доллари сарфланади. Бу қурилишни маблағ билан таъминлаш келишиб олинди.

Тажан — Серахс — Машҳад темир йўлининг ишга тушиши Ўзбекистон учун ҳам катта аҳамиятга эгадир, деди Ислом Каримов журналистлар билан суҳбатда. Ўзбекистон келажакда ўз маҳсулотини ана шу йўл орқали Анқарагача ёки Форс кўрфазигача ва ундан кейин дунёнинг исталган бурчагига етказиши мумкин.

Учрашувда шу мамлакатларни боғловчи халқаро автомобиль йўлини қуриш, шунингдек нефть, газ, кимё саноатига оид масалалар юзасидан ҳам маслаҳатлашиб олинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга сафар чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Р. Ражабов, давлат маслаҳатчиси С. Саидқосимов, Республика Олий Кенгаши халқаро ишлар комитети раиси П. Қ. Ҳабибуллаев ва бошқа расмий кишилар ҳамроҳ бўлдилар. 10 май куни кечқурун Ўзбекистон делегацияси Тошкентга қайтиб келди.

Ашгабат — Тошкент

Ўктам МИРЗАЕРОВ,
ЎзА махсус мухбири.

БУЮК ҒАЛАБА ШАРАФИГА

9 май куни Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги халқлари фашистлар Германияси устидан қозонилган буюк Ғалабанинг 47 йиллигини нишонладилар.

Кўксиларини қўша-қўша орден ва медаллар безаган, кексайиб қолганларига қарамай ҳамон тетик ва хушчақчақ, дилкаш ва меҳнатсевар, қалблари беғубор фахрийлар, қуролли кучлар ва меҳнат жамоаларининг намояндалари уруш йилларида озодлик ва мустақиллик учун олиб борилган қонли жангларда ғолиб чиққан халққа ўз ҳурматларини бажо этиш мақсадида Тошкентнинг Мустақиллик майдонига келдилар.

...Эрталаб соат 9. Фахрий қоровул саф тортиб турибди. Бош майдондаги номаълум аскар қабрига ҳарбий оркестр садолари остида Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги, Республика уруш, меҳнат ва қуролли кучлар фахрийлари кенгаши, Тошкент вилояти ва шаҳри ҳокимлари, шаҳар жамоатчилиги номидан гулчамбар қўйилди.

Номаълум аскар хотираси бир дақиқа сукут сақлаб ёдга олинади. Ўзбекистон Республикасининг давлат гимни янграйди. Республика миллий гвардиясининг жангчилари Номаълум аскарга ҳурмат бажо келтириб, шахдам қадам ташлаб ўтадилар.

Номаълум жангчи қабрига гулчамбарлар қўйиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раиси Ш. М. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Р. Ражабов, Тошкент шаҳар ҳокими А. И. Фозилбеков, бошқа расмий кишилар қатнашдилар.

●

Урушда олган жароҳатлари туфайли Тошкент госпиталларида жон берган жангчилар дафн этилган Волгоград кўчасидаги ўртоқлик мозори ҳам шу куни одамлар билан гавжум бўлди.

Бу ердаги мотамсаро она ҳайкали пойига Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги, республика уруш, меҳнат ва қуролли кучлар фахрийлари кенгаши, Тошкент вилояти ва шаҳри ҳокимликлари, шаҳар жамоатчилиги номидан баҳорнинг анвойи гуллари қўйилди.

Бу маросимда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раиси Ш. М. Йўлдошев, Республика Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Р. Ражабов, Тошкент шаҳар ҳокими А. И. Фозилбеков, бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

Улуғ Ватан уруши иштирокчиси, генерал-лейтенант Собир Охунжонов Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири билан суҳбатда бундай деди:

— Биз уруш қатнашчилари ҳозир ҳам жанговар сафдамиз. Ёш авлодни халқимизнинг энг яхши анъаналари руҳида тарбиялашга ўз ҳиссамизни қўшмоқдамиз.

Президентимиз И. А. Каримовнинг улуғ ғалаба куни муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг уруш ва меҳнат фахрийларига, барча фуқароларига табрикномасини хурсандлик билан кутиб олдик. Бу табрикнома биз фахрийларга бўлган ғамхўрлик руҳи билан суғорилгандир.

Ғалаба байрами куни Мустақиллик майдонида, шаҳарнинг маданият ва истироҳат боғларида, дам олиш масканларида халқ сайиллари кечгача давом этди. Уруш қатнашчилари билан учрашувлар ўтказилди. Артистларнинг чиқишлари, спорт мусобақалари уюштирилди.

Тошкентда Ғалаба куни шарафига туплардан 30 марта ўқ узиб, салют берилди.

Т. БОТИРБЕКОВ,
Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири.

Суратларда Номаълум жангчи қабрига гулчамбарлар қўйиш пайти.

Р. ЖУМАНИЕЗОВ (ЎзА) суратлари.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасида

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси «Республика аҳолисини дори-дармонлар ва тиббий ашёлар билан таъминлаш борасидаги кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилди.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги, вилоятлар, шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимлари томонидан таъминотчилар билан тўғридан-тўғри шартномалар тузиш борасида кўрилган чораларга қарамай кейинги вақтларда дори-дармон таъминотида бир қанча қийинчиликлар туғилди.

Бундай шароит асосан республикалар ўртасидаги хўжалик алоқаларининг бузилиши ҳамда фармацевтика препаратлари ишлаб чиқариш ҳажмининг камайиши натижасида юзага келди. Бундан ташқари заводлар ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг таннархи ортиши муносабати билан уларнинг улгуржи нархлари 13—15 баравар кўпайтириб юборилди. Бу эса бир қатор Ҳамдўстлик давлатларида дори-дармонларнинг чакана нархлари ўртача 4 баравар ошишига сабаб бўлди.

Бозор иқтисодиётига ўтиш ҳамда халқ истеъмол буюмлари улгуржи нархларининг кескин кўтарилиши сабабли Вазирлар Маҳкамаси қабул қилган қарорда дори-дармонлар ва тиббий ашёлар чакана нархларини ошириш кўзда тутилган. Шу билан бир қаторда қарорда 130 хил энг зарур дори-дармонлар (юрак қон-томир, касалликларида ишлатиладиган, иситма туширадиган, сульфаниламидлар баъзи бир гармонал препаратлар, фермент препаратлари, антибиотиклар ва бошқалар)га чекланган чакана нархлар белгиланди.

Бу тадбирларни амалга ошириш натижасида дори-дармонларнинг улгуржи ва чекланган чакана нархлари ўртасидаги фарқ 257 миллион сўмни ташкил этади, у республика бюджетидан қопланади.

Қарорда кўрсатилишича, аҳолининг баъзи бир гуруҳлари (ёлғиз нафақа олувчилар, улуғ Ватан уруши ногиронлари ва қатнашчилари, байналмилал жангчилар, Чернобиль ҳалокати оқибатларини тугатувчилар, меҳнат ногиронлари, ва болаликдан ногиронлар 3 ёшгача бўлган болалар ва баъзи бир сурункали касалликларга чалинган беморлар)га дори-дармонлар аввалгидек текин ва имтиёзли тарзда берилади.

Шу мақсадда республика бюджетидан 50 миллион сўмдан ортиқроқ маблағ ажратилади.

Даволаш муассасалари томонидан аҳолини бепул даволашга дори-дармонлар сотиб олиш харажатларини қоплаш мақсадида республика бюджетидан 1992 йил учун 1,5 миллиард сўм ажратилди.

Бундан ташқари юқумли касалликларни камайтириш ва ундан муҳофазалаш мақсадида бактерия ва вирусга қарши дориларни сотиб олиш ва эмлаш ишларини ўтказиш учун республика бюджетидан 1991 йилда 3,5 миллион сўм ажратилган бўлса, 1992 йилда бу маблағ 50 миллион сўмни ташкил этади.

Республика аҳолисини дори-дармон билан таъминлашдаги улгуржи ва чакана нархлар орасидаги фарқни ҳамда дорихоналар харажатини қоплаш учун йил охиригача давлат бюджетидан жами 2,6 миллиард сўм ажратилади.

Дори-дармон таъминотини яхшилаш мақсадида қарорда чет эллардан дори-дармонлар ва тиббий ашёлар сотиб олиш ҳажмини кўпайтириш кўзда тутилган. 1991 йилда хорижий мамлакатлардан ҳаммаси бўлиб 70 миллион АҚШ долларига дори-дармон сотиб олинган бўлса, 1992 йил ярми учун 56,8 миллион АҚШ доллари ажратилди.

Қарорда хорижий мамлакатлардан дори-дармонлар ҳамда уларни ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш мақсадида хом ашё сотиб олиш учун қўшимча валюта ажратиш кўзда тутилган.

Қарорда республика соғлиқни сақлаш вазирлиги, республика молия вазирлиги, республика «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмаси зиммасига республика аҳолисини дори-дармонлар билан таъминлашни янада яхшилаш учун барча тадбирларни амалга ошириш вазифаси топширилди.

ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИ — ҲУКУМАТНИНГ БОШ МАҚСАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ МАТБУОТ ШЎЪБАСИДА

Республика раҳбарларининг меҳнат жамоалари билан тез-тез учрашиб, шу куннинг долзарб муаммолари ҳақида мулоқот ўтказиши сўнгги пайтларда анъана тусини олмоқда.

Апрель ойининг охири ва май ойининг бошида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов республиканинг бир қатор вилоятларида бўлиб, табиат инжиқликлари билан мардонавор курашаётган ишчилар, деҳқонлар, фермерлар билан учрашди. Уларнинг аҳволи билан яқиндан танишиб, дардларини эшитди.

Шу учрашувлар асосида Ўзбекистон Ҳукумати табиий офатдан зарар кўрган хўжаликларга молиявий, моддий-техникавий ёрдам бериш дастурини тайёрламоқда.

* * *

Ана шундай мулоқотлардан бири яқинда Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтди. Унда Республика Бош вазири Абдулҳошим Муталов республика оммавий ахборот воситалари раҳбарлари Москва газеталари, радио ва телевидениесининг мухбирлари билан учрашди. Бош вазир йиғилганларга бозор иқтисодиётига ўтаётган оғир даврда республика аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш борасида ҳукумат кўраётган тадбирлар тўғрисида гапириб берди.

Кўп ўтмай Президент Фармони асосида оммавий ахборот воситаларини ҳозирги оғир аҳволдан олиб чиқиб кетиш мақсадида уларга 100 миллион сўм маблағ ажратилди.

* * *

8 май куни республика вазирликлари, идоралари раҳбарларининг, иқтисодчи-мутахассисларининг меҳнат жамоалари билан учрашуви бўлиб ўтди. Бу Вазирлар Маҳкамаси томонидан ишлаб чиқилган «Мулоқот» дастури асосида ўтказиладиган дастлабки «Ахборот куни» бўлди. У «Халқ фаровонлиги — Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг бош мақсади» мавзусига бағишланди.

Республика раҳбарлари, вазирлар, идора ва корхоналарнинг раҳбарлари Ўзбекистон Президенти, Ҳукумати олиб бораётган ички ва ташқи сиёсати тўғрисида аҳолини қизиқтирган кўплаб саволларига жавоб бердилар.

Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида меҳнаткашларнинг ижтимоий ҳимояланиши борасида кўрилаётган чора-тадбирларга алоҳида тўхталдилар. Мустақил республика тараққиётининг истиқболлари ҳақида атрофлича фикр юритилди.

Учрашувларда қайд қилинганидек, Ўзбекистон аҳолини нон, ун ва ўсимлик мойи билан узлуксиз таъминлаш имкониятига эга. Айни пайтда яна шуни қайд қилиш лозимки, республикамизга келтирилаётган бир килограмм уннинг таннархи ўрта ҳисобда 23—25 сўмни ташкил этса-да, аҳолига уч ярим сўмдан сотилмоқда. 1 килограмм гўштнинг таннархи 63—65 сўм бўлса ҳам — 45 сўмдан сотилмоқда. Қанд-шакар 70—83 сўмни ташкил этган ҳолда — 8 сўмдан сотилмоқда. «Малыш», «Малютка», болаларнинг гўштли бошқа озиқ-овқатларининг ҳар бир қадоғи 160 сўмгача тушса ҳам улар 5—7 баравар арзон нархда сотилмоқда.

Ўзбекистон Ҳукумати бу қўшимча харажатларни республика бюджетидан қоплаш йўлларини қидирмоқда ва топмоқда. Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш борасида барча чора-тадбирларни амалга оширмоқда. Айни пайтда жаҳон амалиёти кўрсатиб турганидек, бозор иқтисодиёти бу — тадбиркорлик, ишбилармонлик, тежамкорлик ва айниқса — меҳнат, юқори сифатли, юқори унумли, катта самарали меҳнат эканлигини эсдан чиқармаслигимиз керак.

Бўлиб ўтган мулоқотларда таъкидланганидек, Республика Ҳукумати аҳолининг барча табақаларини, айниқса кўп болали оилаларни, уруш ва меҳнат ветеранларини, ўқувчи-студентларни, соғлиғи ночор, кам даромадли қатламларнинг ижтимоий ҳимоясига алоҳида эътибор бермоқда. Ва бу — Ўзбекистон Республикаси янги сиёсий-иқтисодий тузумининг энг олий мақсадларидан бири бўлиб қолажаги алоҳида таъкидланмоқда.

Ижтимоий-иқтисодий ҳимоянинг яна бир тури бу аҳолини Ўзбекистон шароитида ер ва сув билан таъминлашдадир. Сўнгги икки йилда шахсий томорқа сифатида фойдаланиш мақсадида аҳолига қарийб ярим миллион гектар ер берилди. Натижада томорқаларда етиштирилган озиқ-овқат маҳсулотлари икки баравар ортди. Ва ҳозир у республикада етиштирилаётган ялпи озиқ-овқат маҳсулотларининг қарийб ярмини ташкил қилади.

«Ахборот кунлари» вилоятлар, вазирликлар, идора ва корхоналар, жамоаларда ҳар ойда раҳбарларнинг халқ билан фикр алмашинуви тарзида бўлади. Уларда халқ хўжалигининг турли соҳаларидаги йирик мутахассислар, олимлар, халқ ноиблари, жамоат ва санъат арбоблари ҳам қатнашадилар.

8 май куни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Р. Ражабов «Ташсельмаш» заводи ишчи, инженер-техник ходимлари билан, Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосарлари Б. С. Ҳамидов Тараққиёт истиқболини белгилаш комитетининг экономика институти хизматчи-мутахассислари билан, Э. С. Самандаров — Тошкент консерваторияси профессор ва ўқитувчилари билан, А. Н. Возненко — Тошкентдаги 1-пойабзал бирлашмаси меҳнат аҳли билан учрашдилар.

«Ахборот куни»нинг навбатдаги машғулоти «Хусусийлаштириш — инсон турмушини фаровонлаштириш, меҳнат унумдорлигини оширишнинг самарали воситаси» деган мавзуга бағишланади.

● Сабзавот далаларида

ҚЎШНИЛАР

ҚИБРАЙ ноҳиясидаги Туроб Нормуҳамедов номли жамоа хўжалигида уста ва тажрибакор деҳқонлар меҳнат қилишади. Абдулаҳад Ҳамидов ва Абдуқаҳҳор Жумановлар бошлиқ жамоаларнинг ишидан кўпчилик миннатдор бўлмоқда. Бунинг боиси бор. Ҳар икки бригаданинг ери ерига туташ, бир ариқдан сув ичади. Ҳар иккиси қарийб 60 гектар ерда деҳқончилик қилади. Улар аввалига ҳисобчи бўлиб ишлашарди. Далачиликда кўзлари пишиб, ер билан тиллашишни, одамлар билан муомала қилиш ва ишлашни яхши ўрганиб олдилар. Шунинг учун ҳам бугунги кунда жамоаларга муваффақиятли раҳбарлик қилмоқдалар. Қўшнилар вақти-вақти билан бир-бирларининг далаларида бўлиб, тажриба алмашадилар. Пудрат бўлиб ишлаётган оилаларда аҳвол қанақа, деҳқонларнинг кайфияти қандай, уларга қандай ёрдам бериш зарур? Ўзаро тажриба алмашишганда бу масалага ҳам алоҳида эътибор берадилар.

Айни кунларда уларнинг далаларида эртанги сабзавот экинлари яхши ривожланмоқда. Абдулаҳад бригадасида август пиёзи экилган эди. Шу кунларда 3,5 гектар майдондаги бу экин иккинчи ишловдан чиқди. Ҳосил мўл бўлиши кутилмоқда. Абдуқаҳҳорнинг далаларида ҳам пиёзнинг ривожи рисоладагидек. Қўшнилар карам, ош лавлаги, редиска, ва бошқа экинларни етиштиришга илғор усуллардан, пленкадан фойдаланиб, яхши натижаларга эришмоқдалар. Помидор, бақлажон, бодринг сингари экинлардан ҳам юқори ҳосил олинади.

Абдумавлон Умаров, Маҳмуд Ортиқов, Ҳолмурод Оқилов Муборак Мирдовидов, Алишер Ҳамидов бошлиқ пудратчилар Абдулаҳад бригадасининг, Мухтор Вердиқулов, Қудрат Ўтарбоев, Мажид Сафаров, Абдуғаффор Жумановлар Абдуқаҳҳор бригадасининг етакчи пудратчилари бўлиб, улар намуна кўрсатиб меҳнат қилишяпти.

Ҳар икки бригадада ҳам далада меҳнат қилувчиларга яхши шароит яратиб бериш чоралари кўрилган. Шийпонлар тоза, озода, саранжом-саришта, тушлик овқат вақтида бўлиб турипти. Оромгоҳнинг атрофи боғзор ва токзор. Қисқаси, унумли меҳнатдан кейин мириқиб ҳордиқ чиқариш учун ҳамма имконият бор.

Биз қўшнилар фаолияти билан танишиб, уларнинг бундан буёнги ишларига ривож тилаб қайтдик.

Т. ЭШТОЕВ.

Президент Фармони амалда

ХАЛҚ РАҲМАТИНИ ОЛАСИЗ

КЎЧБУЛОҚДА 1960 йилларга келиб Шарқий Қурама кон қидирув-геология экспедициясининг ташкил этилиши ва фаолиятини бошлаб юбориши, Кўчбулоқ конининг барпо этилиши, Ленинград геология илмий-ишлаб чиқариш илмгоҳининг каттагина автомобиль корхонасининг бунёдга келиши ҳамда бошқа кичик корхоналарнинг фаолият кўрсатиши бу қишлоқнинг қиёфасини бутунлай ўзгартириб юборди. Шу сабабли у қишлоқ доирасидан чиқди ва қўрғонга айланди. Бунинг устига Тошкент шаҳар Бош қурилиш бошқармасига қарашли «Горний», «Ўзбекшахтақурилиш» тресті барпо этган «Эртаклар дунёси», Кўчбулоқ кони ҳудудида иш бошлаган «Олтинча» каби кашшофлар лагерларининг вужудга келиши нур устига нур бўлди.

Бироқ, шу корхона, ташкилот ва муассасалар раҳбарларининг лоқайдлиги туфайли қўрғонда экологик аҳвол бутунлай бузилиб кетди. Қўрғоннинг ўртасидан оқиб ўтаётган Кўчбулоқ дарёси ифлосланиб, суви ичишга яроқсиз бўлиб қолди. Ваҳоланки, шу вақтгача у асосий ичимлик суви манбаи бўлиб келганди. Ҳатто, сой сувидаги балиқ, илон, қурбақалар ҳам қирилиб кетди. Аҳоли орасида турли касалликлар кўпайди. Ифлосланган сувдан ичган чорва молларининг нобуд бўлиш ҳоллари учради.

Оҳангарон ноҳия, Ангрен шаҳри ҳамда вилоят санитария-эпидемиология станциялари ходимлари сувни таҳлил этиб, ичишга яроқсиз деб, мавжуд корхоналар раҳбарларини огоҳлантиришди. Ҳатто бир неча бор жарима тўлашга мажбур этишди. Шундан сўнг 1970 йилга келиб, қишлоқнинг Қорақишлоқ, Якка арча, Янгиқишлоқ, Сойоғзи маҳаллаларига автомашинада сув ташиш йўлга қўйилди. Бу ишни, албатта, номи юқорида тилга олинган идоралар ташкил этишди. Аммо бу билан аҳолининг ичимлик сувга бўлган эҳтиёжини тўла қондириб бўлмасди. Буни улар ҳам тушунишарди, Албатта сув қувури ётқизилиши керак эди.

Қўрғон аҳолиси бу масалани тўғри ҳал қилиш илтижоси билан турли маҳкамаларга ариза ва шикоятлар билан мурожаат қилишга мажбур бўлди. Югур-югурлар йиллаб тинимсиз давом этди. Ниҳоят 1978 йили Серго номли (ҳозирги Собир Раҳимов) давлат хўжалиги жумҳурият яйлов хўжалиги мелиорация трестининг Бектемир кўчма механизациялашган колоннаси (раҳбари С. Кабанов) билан бу иншоотни қуриш ҳақида шартнома тузди ва бунинг учун 150 минг сўм маблағ ажратди. Қурувчилар 1979 йилнинг май ойига келиб қурилишни ниҳоясига етказдилар. Лекин иш сифатсиз ва лойиҳадагича бажарилмади. Жумладан, белгиланган катта диаметрдаги қувурлар ўрнига кичик диаметрлилари ётқизилди.

Ишнинг сифатсизлиги, лойиҳага амал қилинмаганлиги давлат хўжалиги ҳамда ноҳия қурилиш-меъморчилик бўлими раҳбарларини ташвишга солмади. Улар кўзларини чирт юмиб, иншоотни қабул қилиш тўғрисидаги ҳужжатларга жимжимадор имзоларини қўйиб, муҳрни босиб юборавердилар. Бундай «ҳиммат»дан мамнун бўлган қурувчилар жуфтакни ростлаб қолишди. Қувурли сув тармоғи эса атиги уч кун ишлаб, қишлоқнинг ярми сув билан таъминланди, холос. Иншоот носоз бўлгани учун қишлоқнинг ҳамма маҳаллаларига сув етиб бормади.

Яна чоп-чоп авжига чиқди, яна аҳоли бошлиқлардан нажот сўраб, турли маҳкамаларга мурожаат қилди. Орадан икки йил ўтгач кўчма механизациялашган колоннадан мутахассислар келиб, таъмирлаш ишларини олиб бордилар. Аммо усталар натижа чиқаролмагач иккинчи бор жуфтакни ростлашди. Бундан кейинги оворагарчилик яна ўн йил давом этди.

1991 йилнинг кўз палласида Кўчбулоқ аҳолиси жумҳурият ноиби Неъмат Маибрагимов номига ариза ёзиб, қишлоқни водопроводлаштиришда ҳомийлик қилишини ундан илтимос этди.

Ноиб ишга киришди.

Кўчбулоқ кони маъмурияти мазкур хайрли иш учун 4,5 миллион атрофида маблағ ажратишга жазм этди. «Ўзбекзолото» бошқармаси қошида ташкил этилган «Зарница» артели (раиси Лев Григорьевич Хавкин) шу йилнинг февраль ойида водопроводлаштириш ишларини бошлаб юборди. Лойиҳада тармоқнинг узунлиги 8,1 километр бўлиб, 52 та колонка ўрнатиш кўзда тутилган. Жамоа аъзолари уни шу йилнинг (1992 йил) тўртинчи кварталида мижозлар ихтиёрига топшириш учун фидойилик намуналарини кўрсатиб меҳнат қилишмоқда.

Прораб Иван Владимирович Попов биз билан суҳбатда шундай деди:

— Биз мазкур иншоотни сифатли қуриш йўлида ўз билимимиз ва маҳоратимизни ишга солиб, уни 1992 йилнинг охирида ниҳоясига етказамиз. Қурилиш учун керак бўлган барча материалларни Кўчбулоқ кони узлуксиз етказиб турса, бас. Акс ҳолда ишни белгиланган муддатда бажаролмаслигимиз ҳам мумкин. Иншоот ишга тушгач, қишлоқнинг тўртта маҳалласи — Қорақишлоқ, Якка арча, Янгиқишлоқ, Сойоғзи маҳалласида истиқомат қилувчи уч мингдан зиёд аҳоли оби-ҳаётдан баҳраманд бўлади.

Бироқ, материалларнинг тақчиллиги қурувчиларни ташвишга солмоқда. Жумҳуриятимизда айланаси 76 миллиметргача бўлган турли ҳажмдаги қувур ишлаб чиқарилади. Катта ҳажмдагилари ҳамдўстлик жумҳуриятларида тайёрланади, насосларни ҳам Россиядан харид қилишга тўғри келади. Айрим арматура симлари Душанбедан сотиб олиняпти, харид нархлари эса осмонда. Бозор иқтисодиёти туфайли шундай қийинчиликлар содир бўлмоқда. Ўйлаймизки, шу иншоот қурилишига мутасадди бўлганлар бу каби муаммоларни тез ҳал қилиб, иншоотнинг вақтида фойдаланишга топширилишини таъминлаш учун барча имкониятларни ишга соладилар.

М. МУҲАМЕДОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири, Кўчбулоқдаги 25-мактаб ўқитувчиси.

Рўзномада босилмади, аммо чора кўрилди

«ЗАХГА КЎМИЛАЁТГАН ЗИЁ»

БУ—БИЗ ЧОП ЭТМАСДАН ТЕКШИРИШГА ЮБОРГАН МАҚОЛАНИНГ НОМИ

Яқинда «Республика илмий педагогика кутубхонаси»даги йиғин Ўзбекистон Президентига, халқ таълими вазирлигига йўлланган шикоятлар, ҳамда «Тошкент ҳақиқати» ва «Тошкент оқшоми» рўзномалари махсус мухбирлари томонидан тайёрланган мақола йўналиши асосида ўтказилди. Ва мазкур зиё масканидаги эътиборсизликлар, ўз мавқеини суиистеъмол қилиш, Ўзбекистон Республикаси «Давлат тили тўғрисида»ги Қонуни ижросида сусткашликка йўл қўйилганлиги муҳокама этилди. Муҳокамада Ўзбекистон халқ таълими вазирлиги бошқармаси бошлиғи Тошпўлат Ташланов, кутубхонада ўтказилган тафтиш комиссияси раиси, «Халқ таълими» ойномасининг бош муҳаррири, педагогика фанлари доктори, профессор Жўрабой Икромов, «Тошкент ҳақиқати» рўзномаси маданият бўлими мудири Дилмурод Саидов ва мазкур кутубхона меҳнат жамоаси иштирок қилдилар.

Арзномалар муаллифи, шу кутубхона ходимаси Шарофат Худойберганова ҳам йиғинга таклиф этилди.

Шу ўринда кичкина изоҳ. Рўзномамиз ва «Тошкент оқшоми» махсус мухбирлари кутубхонада бўлиб, икки мавзуда алоҳида-алоҳида суратли мақола тайёрлаган эдилар. Биринчи мақола «Захга кўмилаётган зиё» деб номланиб, унда ҳатто XVII—XVIII асрларга оид китоблар шароит йўқлигидан сув босган ертўлаларда захга ем бўлаётганлиги далиллар, суратлар асосида кўрсатиб берилганди. Бироқ Халқ таълими вазирлигидаги мутасадди ўртоқлар мақолани чоп этмаслигимизни илтимос қилиб, бу борада албатта ўзгаришлар бўлишига, айбдорлар жазоланишига бизни ишонтиришди. Биз ҳам уларни тушуниб, мақола матнини халқ таълими вазирлигига жўнатгандик.

Энди бўлиб ўтган муҳокама хусусида атрофлича тўхталсак.

Ўтказилган тафтиш бўйича раис Ж. Икромов етти кишилик нуфузли комиссия томонидан тайёрланган маълумотномани шарҳлаб, шундай деди:

«Кутубхона директори А. В. Горбаннинг ходимлар билан қўпол муомалада бўлиши ҳақидаги фикрлар ўз тасдиғини топди.

Кейинги беш йил ичида 34 нафар ходим ишга қабул қилинган, 38 нафар ходим эса ишдан бўшаган. Фақатгина 1991 йилда ишдан кетганлар сони 7 нафарни ташкил этади. Бу ҳам бўлса, асосан директорнинг қўполлигидандир. Биз ишдан бўшаб кетганларнинг ҳозирги вақтдаги фаолиятлари билан қизиққанимизда, улар янги ишларида илғорлар қаторида бўлиб, мукофот ҳам олмоқдалар».

Яна Ж. Икромовнинг ахборотидаги рақамларга мурожаат қиламиз:

«Кутубхонадаги раҳбарият — 5 нафар бўлим мудиридан 4 нафари, директор ўринбосарлари, директор ва котиба ўзбек тилини мутлақо билмайдилар.

Биз директордан кейинги беш йил ичида кутубхона иши юзасидан охирги марта қачон ва кимга ҳисобот берганлигини сўраганимизда у эслай олмади. Бундан кўринадики, юқори ташкилотлар ҳам назоратни бўшаштириб юборганлар...».

Дарҳақиқат, шундай экан, А. В. Горбаннинг ўзи хон, кўланкаси майдон бўлиб кетибди. Ишонмасангиз тафтиш комиссиясининг қуйидаги маълумотларини ўқинг:

«— Кутубхона ходимларининг шахсий варақалари ўрганилганда бир неча кишининг ишга қабул қилинишда ёзган аризаларини топмадик. Бир киши эса штатда бор-у, ўзини учратиб бўлмади...»

Бу ўринда изоҳга ҳожат бўлмаса керак.

Кутубхона ходимларининг айримлари одоб чегарасидан чиқиб, тафтиш комиссияси раиси Ж. Икромовга (бирваракайига бир нечтаси) гап уқтиришга, картотекалар ҳам давлат тилида тузилганлигини исботлашга тушдилар. Аммо тилсиз суратлар уларнинг бийрон тилларини боғлади.

Қарийб икки соатлик муҳокамани батафсил ёритиш қийин. Шу боисдан ҳам ўтказилган тафтиш асосида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирининг 20 апрель (1992 йил) буйруғи мазмунини келтириш билан чекланамиз. Буйруқда «Давлат тили тўғрисида»ги Қонун амалиёти, кадрлар масаласида йўл қўйган камчиликлари ва носоғлом маънавий муҳитни юзага келтиргани учун кутубхона директори А. В. Горбанга қаттиқ ҳайфсан эълон қилинган. Шунингдек кўрсатилган камчиликлар бир ой муддат ичида бартараф этилиши кераклиги белгилаб қўйилган. Хўш, натижа қандай бўлар экан? Бу ҳақда бир ойлик муҳлат тугагач аниқроқ тўхталиш мумкин, холос.

А. ДАВРОНОВ.

Шогирд тилаги

ТАЪЗИМДАМАН, УСТОЗ!

Салкам қирқ йилдан бери ёш авлодга билим ва тарбия бериб келаётган заҳматкаш ўқитувчи, меҳрибон мураббий, очиқ кўнгил инсон Мирзом ака Афзалов бугун 60 ёшда. Унинг ҳаёт йўли минг-минглаб зиёлиларники каби оддий ва сермазмун. Болалиги Тошкент районининг серфайз қишлоғида ўтди. Отаси уста Афзал ака, онаси Ҳабиба аялар болаларини меҳнатсевар, билимли қилиб ўстиришди. Мирзом ака анча қийинчиликларни бошидан кечирди. Уруш йилларида у 10—11 ёшли бўлишига қарамасдан, дарсдан сўнг дала юмушлари билан шуғулланди. Устанинг ёнига кириб унга кўмаклашди. Айни пайтда мактабга чин меҳр қўйди.

Худди кечагидек унинг ёдида. Улуғ Ватан уруши бошланган кезлар эди ўшанда. Мактабга ўрта бўйли, оппоққина, чиройли бир ўқитувчи ишга келди. Тил ва адабиёт муаллими бўлган ана шу домла — Турсунхўжа Усмонхўжаев 8-синфда ўқиётган М. Афзаловни «сеҳрлаб» қўйган, унда адабиётга ихлос уйғотган эди. У ҳар сафар ана шу домланинг дарсига алоҳида тайёргарлик кўрарди. Ўқувчисининг ифодали ўқиши, ўтилган мавзулар юзасидан фикрларни равон баён эта олиши, шеъриятга бўлган қизиқиши Т. Усмонхўжаев эътиборини ўзига тортди.

— Муаллимимиз билимдон ва истеъдодли киши эдилар, ҳар бир дарслари театр томошасига ўхшаб кетарди, Алишер Навоийнинг «Фарҳод ва Ширин» достонини ўтганларида, инсонийликка чорловчи ғазалларини суҳандонлардек ширали ва жарангдор овоз билан ўқиганларида бутун синф жон қулоғи билан тингларди,— дея эслайди М. Афзалов.— Кечқурунлари уйда ана шу ғазалларни ўқишда устозимга тақлид қилишга интилардим. Парда Турсуннинг «Ўқитувчи», Ойбекнинг «Қутлуғ қон», Навоий романларини мустақил ўқиганимдан кейин бу адабиётга иштиёқим жуда ортиб кетди.

Ана шу ҳавас ўрта мактабдан сўнг Мирзом Афзаловни Тошкент Давлат педагогика олий билимгоҳига етаклади. Барча имтиҳонларни муваффақиятли топшириб, талаба бўлди. Бу ерда М. Афзалов дарслардан бўш пайтларини зое кетказмади. Олийгоҳда очилган драма тўгарагида фаол қатнашди. Тўгарак раҳбари, Ўзбекистон халқ артисти Сайфи Олимов иштирокчиларда театр, саҳна, роль, ижро, артист ҳақида тушунча уйғотди. Талабалар «Бой ила хизматчи» драмасини қўйиб, республика олий ўқув юртлариаро мусобақада ғолиб чиқишганда, ҳамма қатори Мирзом ака ҳам бу қувончдан баҳраманд бўлди. Унинг тўгаракда ўрганган ўзига хос актерлик сирлари илмгоҳни битириб, биринчи бор Тошкент вилоятининг Қуйи Чирчиқ районидаги мактабларда ўқитувчи, илмий бўлим мудири бўлиб иш бошлаганида қўл келди. У ўқувчилар қалбига йўл топа олиши билан катта ҳурмат қозонди. Районда икки йил ишлагач, вилоят халқ таълими бўлими Мирзом Афзаловни Тошкент районидаги собиқ 27-(ҳозир Тошкент шаҳар Киров районидаги 274-) ўрта мактабга йўллади. У пойтахтдаги педагогика илмий тадқиқот илмгоҳининг бир неча йиллар давомида таянч базаси бўлган бу ўқув даргоҳида ҳанузгача ғайрат ва шижоат билан ишлаб келмоқда.

Ана шу мактабда М. Афзалов малакали, ўз фанини мукаммал билган ўқитувчи сифатида шаклланди. Унинг машғулотларини 60-йилларда бир неча бор кузатган ва таҳлил этган адабиётшунос олимлар, ўқитувчилар Субутой Долимов, Карим Жўраев, Маҳкам Пирназаров, Аширмат Аҳмедов, Ёқубжон Раҳимов, Абдурауф Сайфуллаевлар муаллим маҳоратига юксак баҳо бердилар ва М. Афзаловни педагогик ўқишларда маърузa қилишга жалб этдилар. Мирзом аканинг бу борадаги изланишлари ҳам яхши самаралар берди. Республика жаридаларида, рўзномаларида бир қатор мақолалари эълон қилинди.

Заҳматкаш ўқитувчи М. Афзалов фаолияти мобайнида қатор-қатор шогирдлар ҳам тарбиялади. Ҳозир улар устозлари каби турли мактабларда ёш авлодга дарс беришмоқда. Баъзилари эса халқ таълими юқори ташкилотларида хизмат қилмоқдалар. Ҳалима Аъзамова, Сайидаҳмат Султонов, Замира Жўраева, Шаҳноза Жўраева кабилар шулар жумласидандир.

Мактабимиз жамоаси Мирзом Афзаловни юксак қобилиятли ўқитувчи, ўқувчиларнинг талабчан устози сифатида қадрлаши билан бирга, бахтиёр оила соҳиби сифатида ҳам самимий ҳурмат қилади. Унинг умр йўлдоши Ризида опа ҳам шу мактабда бошланғич синфларга қирқ йилга яқин дарс берди. Ҳозир у пенсияда. Бу аҳил, иноқ оила олти фарзандни камолга етказди. Уларнинг ҳаммаси жамиятдан ўзларининг муносиб ўрниларини топдилар.

Мен ҳам Мирзом Афзаловнинг шогирдларидан бириман. Шу боис устозга демоқчиманки, қадрли мураббий, Сизнинг изингиздан бориб кам бўлмадим. Ҳар гал қўлимга синф журналини олар эканман, тўлқинланиб берган сабоқларингиз кўз олдимда гавдаланади. Сиз менда адабиётга, она тилимизга беқиёс меҳр уйғотдингиз. Сиз туфайли ўқитувчилик касбидан ўзимга яраша ҳурмат қозондим. Бунинг учун устоз, Сизнинг олдингизда таъзимдаман. Машаққатли меҳнатлар билан етишган кунларингиз роҳати насиб этсин. Ҳамиша сиҳат-саломат бўлинг. Узоқ умр кўринг, дейман. Табаррук ёшингиз муборак бўлсин!

Зарофат УСМОНОВА.

● **СУРАТДА: Мирзом Афзалов ўқувчилари даврасида.** Сураткаш **Р. АЛЬБЕКОВ.**

ҲАРБИЙДА ЎЗГАРИШЛАР КЎП

ОДАТДАГИДЕК ҳарбий чақирув ҳам бошланди. Ўтган йилдагисидан фарқлироқ бу йил хизматга чақирилаётганлар нисбатан кам. Шу боисдан ҳам ҳарбий комиссариатдаги ота-оналарни безовта ҳолда учратмайсиз. Безовта бўлишга ўрин ҳам йўқ.

Республикамиз Президентининг шу йил 21 апрелдаги фармонига биноан баъзи бир йигитларга имтиёзлар берилган. Масалан, чўпон фарзандлари, оиладаги якка ўғил (боқувчиси бор қизлар бўлишидан қатъий назар) ҳарбий хизматдан озод ҳисобланадилар. Қувончлиси шундаки, бундан буён йигитларимиз фақат Туркистон ҳарбий мавзесида (асосан республикамизда) хизмат қиладилар. Фақат чақирилувчиларнинг хоҳишига биноан (икки томонлама шартнома тузилиб) у МДҲ давлатлари, Шарқий ва Шимолий гуруҳ қўшинларида хизмат қилиши мумкин. Умуман олганда ҳарбийда ўзгариш кўп.

Биз Тошкентдаги бўлинмалардан бирида бўлиб, аскарларнинг яшаш ва ишлаш шароитлари билан қизиқдик. Командирлар билан суҳбат қурдик. Полковник Шуҳрат Ниёзовнинг Ўзбекистон Ички қўшинлари бошқармасининг штаб бошлиғи вазифасига тайинланганлигига унча кўп бўлгани йўқ. Унинг келиши билан бўлинмада бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Биринчилардан бўлиб зобитлар орасида ўзбек тилини ўрганиш йўлга қўйилган. Бунинг учун ҳамма шароитлар етарли. Ҳатто лингофон хоналари ҳам мавжуд.

— Тез орада ҳарбий атамалар ҳам ўзбекча бўлиб қолса, ажаб эмас, — дейди командир. — Бўлинмада нафақат аскарларнинг, балки зобитларнинг ҳам аксариятини шу юртнинг фарзандлари ташкил қилади. Яқинда сафимизга Хабаровск ўлкасидан ёш майорлар Искандар Нишонов ва Саидусмон Саидомонов ҳам келиб қўшилишди.

Аскар учун энг қийин пайт — фуқароликдан ҳарбийликка қабул қилинган вақтдир. Шунда улар ота-она, ёру дўстларини қўмсаб қолишади. Шунинг учун иложи борича уларга яхши муомалада бўлишга, шароит яратиб беришга ҳаракат қилмоқдамиз. Чойхонамиз бор. Аскарлар ҳам бўш пайтида дам олиб, ҳордиқ чиқарсин. Сир эмас, тартибсизликлар баъзида овқат устида бошланади. Ҳозирги белгиланган озиқ-овқат нормалари, албатта, қониқарли эмас. Бу муаммони ҳал этиш учун бир қатор ишларни амалга оширдик. Биз учун ҳам давлат таъминоти деган гап аллақачон эскириб бўлди. Ўзимизни ўзимиз боқишимиз керак. Бизнинг ақидамиз: «Яхши яшаш, кийинишни истасанг, кўпроқ меҳнат қил!» Шунга асосан бир қанча корхоналар билан шартнома тузганмиз. Жумладан, Оҳангарон ноҳиясидаги «Дўстлик» деҳқончилик мажмуи маъмурияти билан шартнома тузиб, ер олдик. Ўзимизни ўзимиз мева-сабзавотлар билан таъминлаймиз. Аскарларимиз бўш пайтида уларнинг қурилиш ишларига ёрдам қилиб турадилар. Қишлоқ тиббиёт пункти ачинарли аҳволда экан. Асбоб-ускуна, жиҳоз, дори-дармон билан таъминладик.

Улар қилаётган ишлардан кўп мамнун бўлдик. Лекин ҳамма жойда шундайми? Афсус, ҳали ҳам давлатнинг қўлдан бериб, чумчуқ тўймас емишига кўз тикаётганлар анча...

Даврон АҲМАД.

СУРАТДА: полковник Ш. Ниёзов.

ЯПОНИЯГА—БАДИИЙ ГАЛЕРЕЯГА

Ўзбекистон Рассомлар уюшмасининг хорижий мамлакатлар билан ижодий алоқалари тобора кенгайиб бормоқда. Уюшма ҳузурида фаолият кўрсатаётган «Ҳамар» халқаро алоқалар маркази жойларда йирик кўчма кўргазмалар очишга киришди.

Марказ Японидаги машҳур «Дждки» бадиий галереяси билан ҳам ҳамкорлик боғлади. Бу нуфузли даргоҳда ўзбек рассомлари асарларининг кўргазмасини очиш тараддуди бошланди. Бу ҳайрли иш «Арт-Омнис» фирмаси воситачилигида амалга оширилаётир.

Мазкур маданий тадбир кўргазма савдоси кўринишида уюштирилади. Шунга кўра ҳар икки томондан ўзаро шартнома тузилди. Кўргазмада ўзбек мусаввирларининг 100 дан ортиқ энг яхши картиналари қўйилади. Ана шу ижод намуналари яқинда Японияга юборилди.

С. ОДИЛОВА.

ТАҚРИЗ

„ҚЎҲНА СЎЗЛАР"НИНГ МУЖМАЛ ТАҲЛИЛИ

ҲАР БИР маданий халқ вакили ўзи ишлатаётган сўз ва сўз бирикмаларининг, ибора ва ҳикматли сўзларнинг қандай пайдо бўлганини, улар қандай маъноларни англатганини, келиб чиқиш тарихини билишни истайди. Зеро, тилимизда қўлланилаётган **бўйдоқ** (уйланмаган) сўзининг «бўйи тоқ» эканлиги, **тоғора** — (катта, чуқур, тўғарак шаклидаги сирланган идиш)нинг «то» (катта) ва «оқара» (идиш) сўзларидан ташкил топиб, дастлаб «катта идиш» маъносида ишлатилганлигини, «олтин» (сариқ-қизғиш тусли нодир металл) сўзининг «ол» (қизғиш) ва «тин» (темир) сўзларидан ясалганлигини, «тоға» сўзининг эса «то» (катта) «оға» (ака) каби мустақил сўзлардан ташкил топганлигини билиб, ота-боболаримизнинг ҳар бир лисоний бирликка улуғ сўз заргарларига хос маънолар юклаб, уларни авлодларга мерос қолдирганликларидан мағрурланамиз. Лекин бу хил сўзлар остида яширинган маъноларни ҳамма ҳам билавермайди.

Она тилимиздаги сўз бойлигимизнинг турли-туман қизиқарли бўлаклардан ташкил топганлигини халқимизга етказиб беришда заҳматкаш тилшунослар, тарихчилар, географларнинг хизматлари беқиёсдир. Айниқса, бу соҳада Ф. А. Абдуллаев, И. А. Исмоилов, А. В. Ишаев, Х. Ҳасанов каби сўз заргарларининг халқимизга туҳфа қилган асарлари диққатга молик. Сўзларнинг келиб чиқишини билиш ва уни ишонтирарли қилиб китобхонларга етказиш учун тадқиқотчи ниҳоятда зукко бўлишидан ташқари тилшуносликнинг фонетика, грамматика, лексика каби асосий қисмларидан хабардор бўлиши, бир неча тилларни ҳам амалий, ҳам назарий жиҳатдан билиши керак. Бу эса жуда катта меҳнатни талаб қилади. Шунинг учун бўлса керак, ўзбек тилшунослигида сўзларнинг келиб чиқиши бўйича йирик ишлар яратиш устида жиддий тадқиқотлар, айрим мақолалар ва рисолаларни ҳисобга олмаганда, ҳанузгача йўқ.

Филология фанлари доктори Баҳром БАФОЕВнинг буюк бобомиз Алишер Навоий асарларида қўлланган сўзларнинг келиб чиқишини таҳлил этишга бағишланган «ҚЎҲНА СЎЗЛАР ТАРИХИ» («Фан» нашриёти, 1991 йил) китоби бу соҳадаги дастлабки ишлардан ҳисобланади.

Муаллиф Навоий асарларида ишлатилган 131 сўзнинг келиб чиқишини таҳлил этган. Уларни «Ўсимликларга мансуб сўзлар» (9—90-бетлар), «Ҳайвонот дунёсига мансуб сўзлар» (91—117-бетлар), «Уй-рўзғор ва хўжалик буюмлари номлари» (118—144-бетлар) каби учта бўлимга ажратган. Ҳар бир бўлим яна ўз ичида турли қисмлардан ташкил топган.

Олим Навоий асарларида ишлатилган баъзи сўзларнинг келиб чиқишини ишонарли тарзда баён этишга ҳаракат қилган. Масалан, **бўстон** сўзининг «бўй» — «ҳид, ис» ва «истон» — «жой, ўрин» маънолари ясовчи қўшимчалари асосида тузилганлиги ҳамда бўстоннинг «ҳидлар тўпланган жой, гуллар макони, гуллар кўп ўсадиган жой; **деҳқон** сўзининг «деҳ» (форсча-тожикча) «қишлоқ» ва туркийча «қоон» (хон) сўзларидан ташкил топиб, «қишлоқ хони, қишлоқ шоҳи» маъноларини билдирганлиги; **пойтоба** (пойтава) сўзининг «пой» (форсча-тожикча) «оёқ» ва «тофтан» (форсча-тожикча) «айлантирмоқ, бурамоқ» феълининг ҳозирги — келаси замон ўзаги «тоб» ва «а» сўз ясовчи қўшимчалари иштирокида ясалиб, «оёққа ўраладиган мато» эканлиги; **харос** сўзининг «хар» (форсча-тожикча) «эшак» ва «ос—тегирмон» сўзларидан ясалиб, «эшак тегирмони» маъносини билдирганлиги, **палос** сўзининг «по» (форсча-тожикча) — «оёқ» ва «либос — кийим» сўзлари иштирокида ясалиб, кейинги тил тараққиёти натижасида «палас» — «оёқ либоси, оёқ ости либоси» кўринишига келганлиги ишда ўз ифодасини топган.

Лекин китобни ўқиш жараёнида ўқувчини ишонтирмайдиган турли хил тўқима далиллар ҳам мавжудлиги аниқландики, афсуски булар тадқиқотда жуда катта қисмни ташкил этади. Масалан, муаллиф **қовун** сўзининг келиб чиқишини қадимги туркий тилдаги «қаз — пўстлоқ» ва «қоғуш —чарм тери» сўзлари билан боғлиқ дейди. «Қовун» сўзи асосида, —деб ёзади муаллиф,— унинг асосий белгиси қилиб пўчоғи, юзаки жиҳатдан бўлсада пўстлоғи олинган. Ҳақиқатдан ҳам қовун, қовоқ сўз туркумларига кирувчи бошқа полиз меваларидан пўчоқларининг қаттиқлиги, қалинлиги билан ажралиб туради». (39-бет).

Бу фаразга ишониш қийин, бизнингча, «қовун» сўзининг келиб чиқишини бошқачароқ изоҳлаш керакка ўхшайди. Маҳмуд Кошғарийнинг «Туркий сўзлар девони» (XI аср)да «қа — идиш» ва «қоп-»ни англатади. Шу қа ўзагига —«п» товуши қўшилиши кейинчалик одат тусига кирган ва «қоп» (сочилувчи нарсалар солиб қўйиладиган ва турли нарсалардан тайёрланиб тикилган рўзғор буюми)ни англатадиган бўлиб қолган. Сиртдан қаралганда, қовунни ичига нарса солиб, оғзи боғланган кичик қопга ўхшатиш мумкин. Энди қовунни қопдан ажратиш лозим бўлган. Ана ўшанда аждодларимиз **қоп** ўзагига — **ун** ясовчи қўшимчасини қўшишган ва полиз маҳсулотининг номини ҳосил қилишган (—**ун** қўшимчаси сўзларга қўшилиши орқали **куюнди** (куй-ун-ди), **суюнди** (суй-ун-ди) каби қатор сўзлар ҳам ҳосил қилади).

Шуниси диққатга сазоворки. Кавказдаги туркий тил — болқор тилида **къаб** ҳозир ҳам «қовоқ» маъносини билдиради. Шунинг ўзи ҳам «қовун» сўзининг ясама эканлигини, унинг қа-п-ун («п», «б» товушларининг «в» билан алмашиниб қўлланиши туркий тилларда кенг тарқалган ҳодиса), яъни «қопга ўхшаш нарса»дан ташкил топганини, **«қаз** — пўстлоқ «қоғуш — чарм тери»га алоқаси йўқлигини тасдиқлайди.

Мазкур асарда этимологияси аниқ бўлмаган сўзларнинг келиб чиқишига бағишлаб ёзилган саҳифалар кўп ўринни эгаллайди. Муаллифнинг ўзи ҳам тан олиб, бу сўзларнинг этимони (сўз қисмларининг маъноси) ҳақида манбаларда маълумот йўқ, биз ҳам бу ҳақда аниқ этимон бера олмаймиз деб ёзади.

Дарҳақиқат, ишда **каду, хиёр, арслон, бўри, норанж, савсан, сандал, тикан, чечак, дарё, полиз, реша, қўзи, қўй, мош, шоли, ажриқ, арғувон, бинафша, гул, занбак, заъфарон** каби ўнлаб сўзларнинг келиб чиқишига бағишланган қисмларда шундай тан олишлар бор. Шундай экан бу хил сўзларни «тадқиқ этиб» китобга киритишга ҳожат борми? Ёки мақсад ҳажмга зўр бериб, китоб саҳифаларини зўрма-зўраки узайтиришми?

Китобдаги камчиликлардан яна бири ўзбек тилидаги матнлар орасига таржима қилинмаган ҳолда форсча, ўрисча, тожикча жуда кўп сатрларнинг берилганлигидир. Мазкур асар ўзбек тилида бўлганлиги сабабли унинг ичида муаллифнинг фикрини исбот этиш учун бошқа тиллардан келтирилган ҳар қандай жумла тадқиқот ёзилган тилда берилиши лозим эди. Муаллиф ўз ишида ўзбек тилига таржимасиз тожикча, араб алифбосидаги форсча берилган катта-кичик ўттизта парчани, рус тилида берилган олтмишга яқин кўчирмаларни берган. Натижада ўқувчининг сўзларнинг келиб чиқиши тўғрисида аниқ бир маълумот олиши жуда қийинлашиб кетади. Шуниси ажабланарлики, бошқа тиллардан келтирилган сон-саноқсиз бу хил кўчирмаларга муаллифнинг муносабати сезилмайди.

ОҲАНГАРОН НОҲИЯСИДАН ХАБАРЛАР

ЗИҒИР ЭКИЛДИ

«АНГРЕН» давлат хўжалигининг марказий участкасидаги Боир Тожибоев бошлиқ ижара жамоаси 15 гектар ерга зиғир экди ва тўла ундириб олинди. Экинлар парвариши билан ижарачиларнинг фарзандлари Ҳусан ва Нигоралар шуғулланишмоқда.

Ижарачи бу йил уруғни кўпроқ олиб қолиб, келгусида Қудуқсойдаги ерларнинг ҳаммасига зиғир экишни мўлжаллаб юрибди.

32 МИНГ СЎМ ДАРОМАД

«ОҲАНГАРОН» совхозининг Қорахитойдаги парник хўжалигида етиштирилган кўчатлардан мўмай даромад олинмоқда. Ашурали Ҳамроев бошлиқ ижарачилар шу йилнинг ўзида фақат карам кўчатидан 32 минг сўм соф даромад қилдилар. Совхоз эҳтиёжидан ортиб қолган кўчатларни қўшни хўжаликлар, қишлоқ меҳнаткашларига ҳам сотди. Кўчатдан бўшаган ерларга ошқовоқ, карам ва бошқа экинлар экилди.

Мазкур хўжаликнинг Холжўра Холтўраев бошқараётган сабзавотчилик бригадаси ишчилари 8 гектар ерга помидор, 8 гектар ерга маккажўхори, 2 гектар ерга карам кўчатлари эккан эдилар. Ҳозир бу экинларнинг иккинчи ишлови тугалланмоқда.

2 гектар ерда янги боғ ташкил этилди.

ШОЛИКОРЛАР ДАЛАСИДА

«ЎЗБЕКИСТОН» ижара ширкатининг Абдужаббор Мамбетов бошлиқ бўлимида тўқайзор бўз ерлар ўзлаштирилиб, 15 гектардан ортиқ майдонга шоли экилди. Бу ишни Ёқуб Имомназаров, Ҳусан Маҳкамовлар бажардилар.

Дарвоқе, бир вақтлар бу ерларда шоличилик билан шуғулланган, кейинчалик эса Қорақалпоғистон ва Туркманистонда деҳқончилик қилаётган Алексей Шин яна қайтиб келди. Шоличилик жамоаси тузиб, унга етакчилик қила бошлади. У бошлиқ шоликорлар ҳар гектар майдондан 30 центнердан ҳосил олишни кўзламоқдалар.

ҲАМ УЗУМ, ҲАМ ПИЁЗ

«ДЎСТЛИК» ижара жамоасининг қир ерларидаги 30 гектар далада пиёз етиштираётган Борис Ли бошлиқ жамоа айни пайтда узумчилик билан ҳам машғул бўла бошлади. Пиёз қаровни, айниқса, сувни хуш кўради. Демак, ток қаламчалари экиб қўйилса, ўзини тез тутиб ривожланади.

Шу йилнинг кузида яна 10 гектар ерга ток қаламчалари экамиз, дейди Борис Ли.

М. ҚАЮМОВ.

• Пахта далаларини кезганда •

ҒЎЗА НИҲОЛЛАРИ РИВОЖИ ҚАНДАЙ?

БАҲОР келади-ю, лекин, қайтмайди. Бир йилгиси иккинчисига асло ўхшамайди. Бу йилгиси эса завқли, шавқли ҳамда ғалати ва ниҳоятда ташвишли бўляпти. Завқлиси шундаки, ёғингарчилик вақтида ва сероб бўлди, ўт-ўлан гуркираб ўсди. Бу нон—насиба. Айниқса, чорванинг ризқи бутун бўладиган бўлди. Кўпгина хўжаликларда қишловдан аранг чиқилган эди. Мана, беш-ўн кун бўлдики, чорванинг оғзи кўкка тегди, жон сақлади. Қир-адирларда қўй-қўзилар мириқиб ўтлаяпти.

Ғалатилиги шундаки, ёмғир ҳадеганда тинмаяпти. Бу ҳам майли-я, айрим кунлари у кучайиб, селга айланиб, дўл бўлиб, қорга уланиб кетди. Хабарингиз бор, бу ҳол тоғолди худудларидаги боғдорчилик, сабзавотчиликка ихтисослашган хўжаликларга катта зиён келтирди.

Пахтакорнинг ҳам бир иши икки бўлиб, ҳозирги қийин иқтисодий вазиятда сарф-харажати янада кўпайиб кетди. Гап шундаки, ерга олдин чигит тушганига бир ойдан, сўнггисига йигирма кундан ошди. Агар ҳаво жўнашиб кетган бўлганида ҳозир қаторлар шундай билиниб, далалар ям-яшил ғўза ниҳоллари билан яшнаб турган бўларди. Афсуски, бундай эмас. Ғўза ниҳоллари ёппасига униб чиққан бўлса ҳам ривожлана олмай, оёқ-қўлини ёзолмай ғужанак бўлиб турипти.

Ҳавонинг нижиқлиги эса давом этяпти. Апрель ойининг охирларида Бекобод ноҳиясидаги кўпгина хўжаликларнинг пахта далаларини сел ювиб кетганди. 6 май куни эса Чинозда кучли дўл ёғди. Ҳисоблаб чиқишса, тахминан 2,5 минг гектар майдондаги ғўза шикастланибди! Асосан «Ўзбекистон», «Қизил Октябрь», Собир Раҳимов номли жамоа хўжаликлари далаларига кучли зиён етказилибди.

Ҳамма безовта, мутахассислар, тажрибакорлар дала кезишмоқда. Эҳ, аттанг, айрим пайкалларда ғўза илдизи чирий бошлабди! Наҳотки?! Бу жараённи тўхтатса бўладими? Ҳаммаси бўлиб вилоят бўйича 20 минг гектарга яқин майдондаги пахта далаларида аҳвол жиддий бўлиб турипти. Ниҳолни қатқалоқ босиш хавфи туғилган. Ҳозир-ку, кун салқин. Агар бирданига исиб кетса, қатқалоқ исканжага олиб, экинни нобуд қилади.

Тажрибакорлар бу офатнинг олдини олишнинг бирдан-бир йўли ҳамма ерда сафарбарлик эълон қилиб, ёш ниҳолларнинг тагини зудлик билан юмшатиб чиқиш, деб айтмоқдалар. Агар бу иш вақтида ва сифатли ўтказилса, тупроқ қизийди, ҳаво оралайди. Демак, экин ривожи тезлашиб, оқ томир чиқаради. Ана шунда касаллик чекиниши мумкин.

Айни кунларда ҳамма ерда бу чора-тадбирни амалга оширишга киришилди. Вилоят далаларида ҳар куни — 1000—1500 тага яқин трактор ишлаяпти, қатор ораларига культивация қилиниб, тупроқ юмшатилмоқда. Тажрибакор тракторчилар бу ишда шошилмаяптилар. Шундай ҳам эзилиб турган ниҳолга ортиқча шикаст етказмаслик чораларини кўрмоқдалар. Ишни сифатли бажариш ҳаракатини қилмоқдалар.

Бекобод райони хўжаликларида дала ишлари, айниқса, тиғиз олиб борилаяпти. Ҳар сония қадрли ва ғаниматdir. Шунинг учун ҳам дала ишларига вақтинчалик бўлса ҳам маъмурий-идора ходимлари сафарбар этилди. Улар бу қийин дамларда пахтакорларнинг юмушини енгиллатиш учун кўмаклашмоқдалар.

Ғалаба районида ҳам умумий сафарбарлик яхши натижалар бериши, шубҳасиз. Ўрта Чирчиқ, Оққўрғон районн деҳқонлари ҳам битта бўлса-да чинбарг чиқарган ғўза борки, уни ардоқлаб, ярасига малҳам қўйиб, қандай бўлмасин, сақлаб қолиш чораларини изламоқдалар ва бу чорани топмоқдалар. Вилоятимиздаги 121,5 минг гектарлик пахта далаларида умумий аҳвол қисқача қилиб айтганда ана шундай.

Ҳаво эрта-индин жўнашиб кетар, бу қийинчиликлар ҳам ортда қолар. Тажрибамизни ишга соламиз. Ҳар гектар ерда кам деганда 95—100 минг тупдан кўчатни сақлаб қоламиз. Бу кўчатларни яхши парваришласак, албатта, мўлжалдаги ҳосил олинади, деб айтмоқдалар ва умид қилмоқдалар пахтакорлар.

Ғайрат, шижоат, ишга бўлган меҳр ва ихлос бор экан, уларнинг бу умидлари, шубҳасиз, рўёбга чиқади.

Н. ИСАЕВ.

• Бозор иқтисодиёти ва деҳқон •

«МАРКАЗ»ЧА СОЛИҚ ТИЗИМИ ДАВОМ ЭТАВЕРАДИМИ?

БУГУНГИ кунда қаерга борманг, биржа, брокерлик ҳақида кўп гапиришади. Асосий мавзу ҳам иқтисодий пой-деворнинг мустаҳкам ёки ночорлигига бориб тақалади. Худди шунингдек, сабзавот, мева-чева, пахта етиштирадиган деҳқончилик жамоа хўжаликлари ҳам оғир бир даврни бошидан кечирмоқдалар. Агар бу пайтда тадбиркорлик билан иш тутилмаса, улар қарзга ботиб, келажакда инқирозга юз тутишлари тайин. Янгийўл ноҳиясидаги Абдулла Ортиқов номли жамоа хўжалигига навбатдаги ижодий сафарга отланар эканман, бу ерда иқтисодни мустаҳкамлаш борасида нима ишлар амалга оширилаётганлиги билан қизиқдим.

Хўжалик бошқарувининг раиси Юсуп Толипов билан учрашиб, шу ҳақда суҳбатлашдим.

— Юсуф ака; ўтган йилда даромад қандай бўлди?

— Ўтган йилги даромадни 1990 йилга таққослайдиган бўлсак 4 миллион 800 минг сўм кўпроқ ёки жами 8 миллион 300 минг сўмга етди. Энди, бу ўз-ўзидан бўлгани йўқ. Хўжалик меҳнаткашларининг куч-ғайрати билан амалга ошди. Аввало эътиборни чорвачиликка қаратдик. Чунки бозорда бир кило гўшт 80—100 сўм бўлиб турган пайтда бу соҳа фойда келтиради-да! Шунинг учун ҳам уни ихтисослаштирдик. Яъни молларни табақаларга ажратиб боқа бошладик. Сут-товар фермасида туғадиган моллар алоҳида, яқинда бузоқлаганлари боласи билан бир ҳафтагача алоҳида боқиляпти. Бунинг яхши бир томони шундаки, яқинда туғилган бузоқ она сутига тўйиб, каттайиб олгунча ундан айирмаймиз. Натижада бузоқлар ўлими камайди.

Шундан сўнг ҳалиги молни сут соғувчиларга топширамиз. Демак, яна иккита табақа пайдо бўлади: бир ҳафталик бузоқлар ва соғиладиган моллар. Ана шу бузоқларни бироз катта бўлгунича боқиб, сўнгра ғунажин ва буқага ажратиб, бошқа молхонага олиб кетамиз. Йил бошиданоқ 90 бош семиртирилган буқанинг ҳар бирини 10 минг сўм атрофида давлатга сотдик. Жами 45 тонна гўшт топширдик. Йиллик режамиз 75 тонна. Шундан 12 тоннасини ўзимиз бозорга олиб чиқиб сотишга ҳаққимиз бор. Бир сўз билан айтганда чорвачилик кони фойда десам, адашмайман. Ҳозиргача бўрдоқига боқиладиган молларни икки яшарлигида гўштга топшириб келмоқдамиз. Агар уни уч яшарлигида топширадиган бўлсак, маҳсулдорлик яна ҳам ошарди. Хуллас биргина шу соҳадан 900 мингга яқин даромад олдик. Ўтган йили 785 тонна ўрнига 961 тонна сут топширган эдик. Соғувчиларнинг энг кам маоши 1200 сўм қилиб белгиланди. Яна қўшимча қарамоғидаги моллардан 18 та бузоқ олса, биттасини ўзига берамиз.

Шундай қилиб, ҳамма ютуқларимиз моддий манфаатдорлик заминига қурилган. Ишни шу зайлда ташкил этиш орқали 90 йилга нисбатан 800 минг сўмдан кўпроқ ёки бир миллион 667 минг соф фойда кўрдик.

— Чорвачиликни ем-хашак базасисиз тасаввур қилиш қийин. Бунга қандай эътибор беряпсиз?

— Гап деҳқончилик тўғрисида борар экан, шуни таъкидлаш керакки, биз одамларнинг куч-ғайрати, шахсий ташаббусидан кўп фойдаланяпмиз. Биринчи навбатда ем-хашак етиштиришни оилавий пудратчилар зиммасига юкладик. Уларга бориб ишла, уни қил—буни қил демаймиз. Ўзлари учун ўзлари ҳаракат қилади. Экинни парваришлаш, ҳосилини йиғишгача бўлган ишлар уларнинг ихтиёрида. Фақатгина ҳисобчиларимизга ем-хашакни топширганлари тўғрисидаги қоғозни кўрсатганларидан сўнг маошини олаверади. Шунингдек, бошқа соҳалар, пахта, сабзавотчилик ҳам пудратчилар қўлида. Мана, ўтган йили 1,5 минг гектар пахта майдонидан 4 миллион 400 минг сўм, бу йил эса 4,5 миллион даромад олиш ниятидамиз. 2 минг тонна пахтани давлатга топшириб, 300 тоннасини ўзимиз сотамиз. 40 гектар узум, 40 гектар мева-чева, 100 гектарлик иссиқхона, баҳорги ва кузги экиладиган картошка, карам, помидордан умидимиз катта. Иссиқхонанинг ўзидан икки миллион 500 минг сўм фойда жамоа хўжалик ғазнасига тушиши лозим. Ана шу саъй-ҳаракатларимиз беҳуда кетмаслиги учун бор имкониятни ишга соляпмиз.

— Юсуп ака, ўғитлар, техникаларга қўйилган нархларнинг оғир юки сизларга таъсирини ўтказгани йўқми?

— Муаммонинг энг чигали ҳам шу. Ўғитсиз ҳосил бўлмайди. Солай десанг, аввалги бир тоннаси 70 сўм бўлган селитра 1200 сўм, аммофос эса 2400 сўм. Хўш, нима қилиш керак? Олдингидек орқа-ўнгини ўйламай сотиб олиб қарзга ботайликми?

Еримиз тузилишини ўрганиб, уни олтита тенг қисмларга ажратдик. Ҳар йили унинг бир бўлагига 10 минг тонна атрофида гўнг солиб яхшилаб ишлов берамиз.

Кейинги 30—40 йил ичида ерга нисбатан меҳрсиз бўлдик. Бунинг оқибатида кўплаб экин майдонлари ҳосил бермай қўйди. Ернинг яхши томонини ҳам, ёмонини ҳам билмаймиз. Мисол учун селитра миқдори ошиб кетган жойга ундан яна соламиз. Бу ҳолда ер майиб бўлиши турган гап. Шунинг учун ҳам онгли равишда алмашлаб экишга жуда катта эътибор бериш керак. Яқинда ойнаи жаҳондаги кўрсатувлардан бирида Андижондаги бир жамоадаги чувалчанг фермаси диққатимни тортди. Модомики наф чиқадиган тадбир экан, фойдаланиш ниятим бор. Муҳими, еримизнинг тузилишини табиий ҳолатга қайтаришимиз керак. Иложи борича бундан кейин сунъий ўғитлар харид қилишни умуман тўхтатсак ҳам зарар қилмаймиз.

Техника тўғрисида сўз борганда бундай деб бўлмайди. Аммо бу йил уларни сотиб олмаймиз. Нимага? Йиллар давомида турли хил трактор, машиналар режа бўйича олиб келинарди. Улардан хўжасизларча фойдаланиб, авайламай қўйгандик. Эндиликда техникага нисбатан муносабатни ўзгартиришимиз лозим. Аввал лари «Сельхозтехника» бирлашмасида техникаларимиз таъмирланарди. Нима, ўзимизда созловчи йўқми? Бор, улар юз карра яхшироқ таъмирлайдилар. Ана шуларга берайлик, созласин, пулини ҳам олсин. Улар эски трактор, пахта териш, чувиш машиналари ва бошқа ускуналарни ишга ярокли қилишни ҳам қойиллатишади. Биз эса эҳтиёт қисмлар харид қиламиз, холос. Бир сўз билан айтганда, ўзимиздаги имкониятлардан оқилона фойдаланиш керак.

— Бозор иқтисодиёти ишбилармонларни, тадбиркорларни юзага чиқарди. Ҳаттоки чет элликларнинг ҳам нигоҳи бизда. Мабодо, улар сизни ҳам «безовта» қилганлари йўқми?

— Жамоа хўжалигимизга ҳозирча бирортаси келганича йўқ. Лекин менингча улар билан иш олиб борилаётганда жуда сергак бўлиш лозим. Йўқ, бу қўрқиш эмас, аксинча, четдан бу ерлик халқни бойитаман, зарга буркайман, деб келадими? Ҳеч-да, фойда оламан, иқтисодимни тўғрилайман, деган ўйда қадам ранжида қиладилар. Бу уларнинг ички сири. Яқинда бир киши болаларнинг кийими, жемпер, пайпоқ, кўйлак тикадиган тармоқ очиш нияти борлигини, шунинг учун жой беришимни сўраб келди. Мен ҳам бешта шарт қўйдим. Биринчидан, берадиган еримизни сотиб оласан; иккинчидан, кимни ишга олсанг, биздан сўрайсан; учинчидан, ўн фоиз фойдани жамоа хўжалигига берасан; тўртинчидан, 20 фоиз маҳсулотни ҳудудимизда яшовчиларга сотасан; бешинчидан, вақти келиб бирор ёққа кетадиган бўлсанг, сотиб олган пулингни қайтариб берамиз, аммо ҳамма ускунани шу ерда қолдирасан дедик. Кўнди. Мана, ҳозир дўконларимизга пайпоқ, жемперлар чиқиб турибди. Битта ишбилармон тегирмон қураяпти. Шаҳар маиший хизмат комбинати эса ҳаммомни тузатаяпти. Шунингдек, худди шу комбинат қўй терисидан тикилган қишки кийимлар тайёрлаяпти. Улар ҳам маҳсулотнинг 20 фоизини жамоа хўжалигида сотмоқда. Хуллас анча-мунча ибратли ишларимиз бор.

— Камчиликлар, муаммолар ҳақида ҳам гапириб берсангиз!

— Суҳбатимизнинг бошидаёқ бу тўғрида тўхталмоқчи эдим. Бироқ, андиша йўл бермади. Мана қаранг, сиз ҳовлингизда минг машаққат билан атиргул экдингиз, лекин етилганда бу гулнинг тенг ярмини биров олиб кетса ёқадими, йўқми? Албатта, йўқ. Бугунги кунда жамоа хўжаликларнинг тенг ярим даромадини олиб қўйишяпти. Мана, санаймиз: ижтимоий суғуртага 32 фоиз, ишсизлик солиғи 3 фоиз, йўл солиғи 1 фоиз, солиқнинг яна бир тури бўйича 8 фоиз, касаба уюшмаси жамғармасига 1 фоиз, қарилик нафақаси жамғармасига 1 фоиз. Лекин агар биз оғир иқтисодий аҳволда қолсак, ҳеч ким ёрдам бермайди, фойдамизнинг 50 фоизини тортиб олишдан эса уялишмайди. Бизнинг жамиятимизда ишёқмаслар, ялқовлар кўпайиб кетган. Нимaнинг ҳисобига? Айнан шу «марказча» солиқ тизимининг эвазига-да! Ахир колхозчи шунча тер тўкади-ю, нега косаси оқармайди? Ҳозирги пайтда ҳамма ўзини енгил ишга уряпти. Бундоқ бир ҳақиқий, фидойи меҳнаткашларни ҳам тақдирлаб тарғибот ҳам қилиб бориш керак ахир. Одамларга ноинсофлик, муттаҳамлик йўли билан эмас, балки меҳнат билан ҳам бахт топа олишларини кўрсатиб қўйиш керак. Жамоа хўжалигимизда ана шу эътиқод асосида иш олиб бораяпмиз.

Юсуп аканинг гапларида жон бор. У киши билан чорвачилик комплексларини, хўжалик бригадаларини бирга айланганимизда кўп нарсалар ойдинлашди. Ихтисослаштирилган фермалардаги осойишталик, ем-хашакларнинг етарлилиги, молбоқарларга яратилган шароитлар уларда келажакка ишонч уйғотиши табиий. Сайдулла Иноғомов, Файзулла Иноғомов, Абдулҳай Турдиев, Сирожиддин Мўминов, Ихтиёр Шоқосимов каби молбоқарлар бугунги етишмовчиликдан, камчиликлардан кўп ҳам нолишмаяпти.

Кунига 220—230 литрга етказиб сут соғаётган Малика Аширматова, Маҳбуба Охунова, Марҳамат Эгамқулова, Яхшигул Юсуповалар «18 та соғин сигиримиз бор, уларнинг сонини янада кўпайтириб беришса қанийди», — дейишларини эшитиб, шунча куч-ғайратни қайдан олишаяптийкин? деб ўйладим.

Бу ҳақда Юсуп ака Толиповдан сўраганимда шундай жавоб бердилар: «Одамларнинг дилидан жой олсангиз, ўзлари ишлайди».

Хўш, қандай қилиб «жой олиш» мумкин? Шулар ҳақида ўйлаб турганимда, жамоа хўжалиги иккинчи бўрдоқичилик фермаси кекса молбоқарларидан Сайдулла Иноғомовнинг қуйидаги гаплари ёдимга тушди:

— Юсупжон жуда одамохун, яхши кунимизда ҳам, ёмон кунимизда ҳам биз билан бирга. Хоҳ тўй бўлсин, хоҳ аза. Чин юракдан келиб ҳамдард бўладилар, нима ёрдам керак бўлса, йўқ демай бажараверадилар.

Хуллас, Янгийўл ноҳиясидаги А. Ортиқов номли жамоа хўжалигида ўрганса арзийдиган тажрибалар мавжуд.

Тўлқин ЕРҚУЛОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

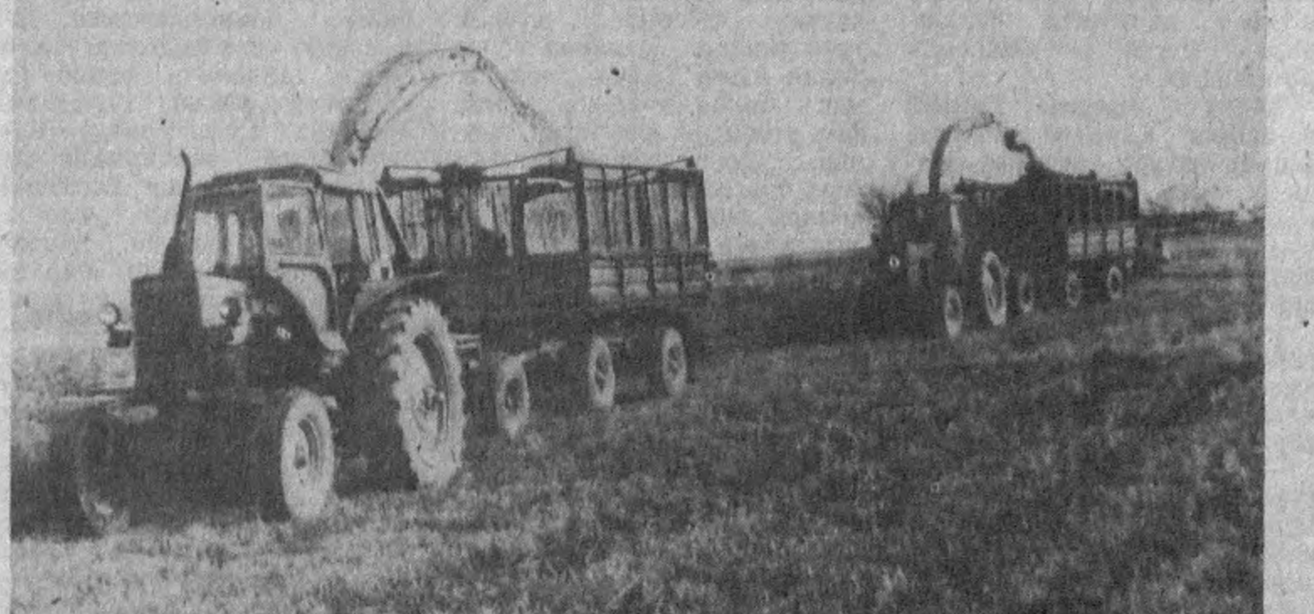

● ҚИБРАЙ ноҳиясидаги «Турон» жамоа хўжалиги 11-бригадасига Маҳкамали Усмонов бошчилик қилади. Чорва учун озуқа тайёрлайдиган бу бригада аъзолари ҳозирда оралиқ экини — жавдарни пешма-пеш ўриш билан банд. СУРАТЛАРДА: Атҳам Усмонов ва Шукрулло Аъзамов далада; (ўнгда) озуқани ўриб олиш пайти.

Суратчи Ф. АБДУРАСУЛОВ.

ИҚБОЛ

КЕЙИНГИ вақтда ноҳиядаги И. Шарипов номли кашшоф ва ўқувчилар уйи жамоасининг ташаббуси билан «Санъат байрами», «Ёш автоинспекторлар мусобақаси», «Касбим —фахрим», «Иқбол» кўрик танловлари ўтказиш яхши анъанага айланди. Яқинда яна бир ибратли тадбирга қўл урилди.

Кашшоф етакчиларининг ўз касбларига бўлган қизиқишларини ошириш, ёшларни меҳр-оқибатли, миллий қадриятларимиз ва анъаналаримизга ҳурмат руҳида тарбиялаш бўйича «Иқбол» кўрик-танлови ўтказилди. Қизларнинг изланишлари, қобилиятлари, билимдонликлари, орасталиклари ва лобарликлари яна бир бор синовдан ўтказилди. «Иқбол» кўрик-танловининг иштирокчилари «Доира рақсга чорлайди», «Касбим — фахрим», «Миллий анъаналарни эъзозлайлик», «Одоб-ахлоққа оид халқ мақоллари», «Дастурхон безаш», «Муаммо—муаммо» шартлари бўйича ўз маҳоратларини, қобилиятларини синовдан ўтказдилар. Усмон Носир номли 16-ўрта мактабининг кашшофлар етакчиси Комила Аббосова ўқитувчилар оиласининг сулоласи эканлигини изҳор этиб, ўқитувчиликнинг машаққатли ва муқаддас касб эканлигини шоирларимиз шеърлари орқали мазмунли ифода этди. Шароф Рашидов номли 48-ўрта мактабнинг методист-кашшофлар етакчиси Ойжамол Сувонова ўзбек миллий рақсларини зўр маҳорат билан ижро этиб, олқишларга сазовор бўлди. Одоб-ахлоққа оид мақолларни тез ва кўп айтиш шартини 19-мактабдан Муқаддас Ережепова муваффақиятли бажариб, энг юқори балл тўплади. Бобур номли 9-ўрта мактабдан беллашувга келган Муҳаррам Эгамназарова Ўзбекистон мустақиллигига бағишланган шеърни ўқиди.

«Муаммо — муаммо» шарти бўйича ижро этилган кичик саҳна кўринишлари, интермедиялар кўпчилик диққатини ўзига жалб этди Комила кашшофлар хонаси йўқлигидан сарсон-саргардон бўлаётгани, Муҳаррам бозор иқтисоди боис нарх-навонинг ошиб бораётгани, жойларда вожатийлик касбини писанд қилмайдиган айрим раҳбарлар ҳақидаги танқидий чиқишларини намойиш этдилар.

Қизлар ҳакамлар ҳайъати томонидан тайёрланган «Наврўз тарихи», «Ёр-ёр» айтиш, «Келин салом», «Меҳмон кутиш» каби шартларга ҳам ҳозиржавоб бўлдилар. Шу нарса қувончлики, ноҳия маориф ходимлари касаба» уюшмаси мазкур кўрик танловни ўз ҳомийлигига олди. Кўрикда I-ўринни эгаллаган С. Раҳимов номли 19-ўрта мактаб кашшофлар етакчисига 100 сўм, II-ўринни эгаллаган Ш. Рашидов номли мактабдан Ойжамол Сувоновага 75 сўм, III—IV-ўринларни ўзаро баҳам кўрган Комила Аббосова ҳамда Муҳаррам Эгамназарованинг ҳар бирига 50 сўмдан пул мукофоти, фахрий ёрлиқлар, туристик саёҳатларга имтиёзли йўлланмалар берилди. «Иқбол» конкурсини тайёрлашда методистлардан Ш. Ҳамроқулов, М. Турғунбоев каби иқтидорли ёшлар ҳамкорлик қилишди. Кўрик-танловда сўз олган ноҳия маориф ходимлари касаба уюшмаси раиси Ш. Жўрахонов қизларни зукко билими, маҳорати ва санъатига миннатдорчилик билдирди.

Шу кундан эътиборан «Нафосат» клуби ташкил этилиб, ҳар ойда бир марта миллий анъаналар ва қадриятларимизга оид қизиқарли баҳслар, кўриклар, учрашувлар, тадбирлар ўтказишга ҳам қарор қилинди.

Абдувафо ОРИПОВ,
Чиноз ноҳияси.

Умуман, 131 сўзнинг келиб чиқишига бағишланган бу асарда 90 га яқин кўчирманинг ўзбек тилига таржимасиз берилиши ҳам муаллифнинг сифатга эмас, ҳажмга зўр берганлигини исботловчи яққол далилдир.

Китобда таҳририга муҳтож бўлган жуда кўп ўринлар борки, бу ҳам юқоридаги фикрларни исбот этади. Масалан, ишда 90 га яқин «Бу сўз, мазкур сўз» бирикмаси бош сўздан кейин такрорланса, «Буғдой сўзи, гул сўзи» каби такрорлар 40 га яқин келиб чиқиши таҳлил қилинган бирликларнинг бошланишида учрайди. Бундан ташқари тадқиқотда ўрганилаётган ҳар бир лисоний бирлик ҳозирги туркий тилларда такрор-такрор санашлар билан тавсиф этилаверади.

Асарга масъул муҳаррир бўлган филология фанлари доктори Ш. Шукуров, тақриз ёзган профессор Б. Турдиалиев, филология фанлари номзоди Т. Алиқуловларнинг бу китобни бошдан-оёқ тўла ўқиб чиққанларига ҳамда нашриёт муҳаррири М. Алиеванинг эса китоб қўлёзмасини таҳрир қилганига ҳеч ким ишонмайди. Агар улар асарни синчковлик билан кўриб чиққанларида тадқиқот бу даражада сифатсиз чиқмаган бўлар эди.

Б. Бафоев ушбу ишини бундан 15—20 йиллар олдин ёзиб, кейинги тилшуносликдаги янгиликларни асар руҳига киритиб юбормаганлигини ушбу сатрлар муаллифларининг бири 1989 йилда 223 саҳифадан иборат «Тарихий — этимологик тадқиқотлар» номи билан аталган ва ҳозир «Кўҳна сўзлар тарихи» номи асосида нашр этилган китоб қўлёзмасининг муҳокамада фикр айтиш учун беришганида асар муаллифига шахсан айтган эди. Негаки, сўнгги 15—20 йил ичида этимология бўйича янгидан-янги тадқиқотлар яратилиб, кўпгина илмий мақолалар ҳам чоп қилинган эди. Аммо улар ишда ўз аксини топмаганлиги уқтирилиб, адабиётлар рўйхатида келтирилган рўйхатлар ҳам буни тасдиқлаши кўрсатилган эди. Ўшанда тадқиқотга 1972 йилгача бўлган даврда чоп этилган адабиётлар рўйхати илова қилинган эди.

Китоб «Кўҳна сўзлар тарихи» номи билан нашр этилгач, у яна диққат билан ўқилди. Асар билан қайта танишиш асосида шу нарса яна қайта аниқландики, профессор Э. В. Севортян бошчилигида нашр этилган кўп жилдли машҳур «Туркий сўзларнинг этимологик луғати» (Москва, 1974), Аҳмад Ишаевнинг «Маъноси ўзида» (1983), К. Мелиевнинг «Олма сўзи ва унинг лексик-семантик, грамматик хусусиятлари», «Ёнғоқ номлари ва улар асосида ясалган лексик бирликлар (1984, 1988), Д. Бозорова, К. Шарипоpower«Туркий тиллар лексикасининг тараққиёти» (1990), «Жийрон, қўнғир ва авач сўзларининг этимологияси» (1988) номли ишларининг бирортасига Б. Бафоев муносабат билдирмайди. Ҳатто уларни тилга ҳам олиб ўтмайди. Ахир уларнинг кўпчилиги Б. Бафоевнинг бу ишига бевосита алоқадор-ку?! Ҳеч бўлмаганда илмий маданият юзасидан ўзи билан бир илмгоҳда ишлаётган ҳамкасбларининг ишларини кўздан кечириши ва уларга муносабат билдириши мумкин эди-ку!

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганига ҳам икки йилдан ортиқ вақт ўтди. Она тилимизнинг ҳаётдаги ўрни ва вазифаси янада ортди. Ўзбек тилининг ҳар қандай фикрни бемалол ифодалаб бера олишини бугунги кунимиз тасдиқлаб турибди. Лекин тил равнақига ўзининг ҳиссасини қўшадиган тилшуносларнинг асарларида ўринсиз келтирилган байналмилал лисоний далиллар борки, бу ҳол Б. Бафоевнинг ушбу китобида ҳам яққол кўзга ташланади. Ундаги **принцип, группа, метод, тематик, экскурс, функция** каби сўзларнинг муқобилини ўзбек тилидан бемалол топиш мумкин эди.

Китобдаги навбатдаги камчиликлардан яна бири — келиб чиқиши таҳлил қилинаётган лисоний бирликнинг мақола бошида изоҳланмасдан берилиши. Иш Алишер Навоий асарларидаги сўзларга бағишланган экан, кўзда тутилган лисоний бирликнинг Навоий асарлари тилида қандай маънода келганлиги биринчи ўринда кўрсатилиши лозим эди. Афсуски, энг зарур бўлган бу ҳодиса китобда ўз ифодасини топмаган.

Масалан, **най** сўзнинг келиб чиқиши (63-бет) таҳлил этилишидан олдин муаллиф лисоний бирликни шундай изоҳлашдан бошласа яхши бўларди: «Най — тешиклари бармоқлар билан бекитиб-очилиб, пуфлаб чалинадиган мусиқа асбоби.

Қилида Навоийнинг жон шираси музмардур,
Ҳар найда қачон бўлғай бу навъ шакар пайдо.
(Бадое ул-васат, 40-бет).

Кейин бу сўзнинг қадимги туркий тилларда, ёзма ёдгорликларда, ҳозирги туркий, араб, форс-тожик тилларида, уларнинг шеваларида қандай шаклларда учраши қайд қилиниб, бу сўзнинг келиб чиқишини қуйидагича изоҳлаш мумкин, деб муаллиф ўзининг фикрларини баён этса ёки бўлмаса бу сўзнинг маъноси ва келиб чиқишини тожик олимлари шундай беришади, бунга биз ҳам қўшиламиз ёки қўшилмаймиз, деса асар бир оз илмийлик касб этган бўларди.

Бундан ташқари, бу ишда келтирилган сўзларнинг кўпчилиги араб ва форс-тожик тилларидан ўзлашган лисоний бирликлардир. Табиийки, форсийшунос ва арабшуносларнинг этимологияга оид ишлари мавжуд. Улар бу хил сўзларни қандай изоҳлаганлар? Ахир, ҳатто оддий **деҳқон, бўстон, харос** каби ҳар иккала қисми, асосан, форс-тожик сўзларидан иборат бўлган бундай калималарни эроншунослар ҳалигача билмаса ёки булар ҳақида ёзишмаса?!

131 сўзнинг ҳар бири алоҳида-алоҳида мақола тарзида ўрганилар экан, китобхон дастлабки сатрлардаёқ келиб чиқиши ўрганилаётган лисоний бирлик англатган маънони, унинг изоҳини китобдан топа олмайди. Мақола охирида китобхон яна муаллифнинг шу сўз келиб чиқишини хулосалаб, «Шундай қилиб ёки демак, мазкур калима фалон-фалон мустақил лисоний бирликлар асосида шаклланган. Навоий тилида у мана шу маънода ишлатилган» деган далил фикри бўлса керак, деб уни ҳам излайди. Афсуски, бу ният ҳам мақола охирида пучга чиқади.

Хулоса қилиб айтганда, китобхон ушбу ишни қўлга олар экан, Б. Бафоев томонидан келтирилган жуда кўп таъриф-тавсифларнинг мужмал изоҳлардан иборат бўлиб қолганига кўзи тушиб: «Аттанг, кичкинагина рисолабоп ишга шунча қоғоз, шунча меҳнат», деб юборганини билмай қолиши мумкин.

Машариф САФАРОВ.
Биринчи Тошкент давлат тиббиёт олий билимгоҳи «Ўзбек тили» кафедраси мудири, филология фанлари номзоди.

Тошкент ҲАҚИҚАТИ

12 май, 1992 йил ● № 78 (10.327).

КЎНГИЛЛАРИ ТОҒДЕК КЎТАРИЛДИ

ЎЗБЕКИСТОН Ички ишлар вазирлигига қарашли темир йўл транспорти милицияси ходимлари халқимизнинг кўҳна байрами — Наврўзни кенг нишонладилар. Мазкур шодиёнага интиқлик билан аввалдан пухта ҳозирлик кўрилди: Наврўз арафасида улар ҳашарга чиқишиб, ҳовлиларни, кўчаларни тозаладилар, дарахт кўчатлари ўтқазишди, беморларнинг ҳолидан хабар олдилар, кексаларни зиёрат қилдилар, бечораҳол одамларга ёрдам бердилар. Шундан кейингина байрам дастурхони ёзишиб, анъанавий Наврўз таомларини тортишди. Тўкин дастурхон атрофида нуроний мўйсафидлар, онахонлар, кўкракларини нишонлар безаб турган, чиройли либоси ўзига ярашган осойишталик посбонлари йиғилишди.

Эрта тонгдан қалбларни тўлқинлантириб, дилга ажиб байрам шодиёнасини бағишловчи карнай-сурнай, куй-қўшиқ садолари янгради. Байрам ташкилотчилари ва раҳбарлар йиғилганларни Наврўзи олам билан қутлади. Тиллошайх масжиди имом-хатиби Абдурашид қори йиғилганларга бу табаррук айёмнинг хосиятларини таърифлаб берди, эътиқоди, динидан

Анъана давом этади

қатъий назар, барчани баҳор ва тотувлик байрами — Наврўзи олам билан қутлаб, тиловат қилди.

Шундан кейин санъаткорлар бамисоли бир карвондек тизилишиб, гуруҳ-гуруҳ бўлиб майдонга кириб келдилар. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Нуриддин Ҳайдаров, хушовоз хонанда Муножот Тешабоева етакчилигидаги даста санъаткорлари ўз маҳоратларини намойиш этишди.

— Наврўз байрамини биз тарихда биринчи марта мана шундай кенг нишонладик, — дейди темир йўл транспорти ички ишлар бошқармаси бошлиғи, милиция полковниги Анвар Бадалбоев. — Наврўз қадим-қадимдан меҳр-шафқат байрами сифатида қадрланган. У барчани меҳр-оқибат ва биродарликка ундайди, уришганлар бу улуғ айёмда ярашишган, ёшлар кексаларни йўқлашган, ўзига тўқлар етим-есирлар кўнглини овлашган... Биз кўп болалик оилаларга, ота-онасиз ўсаётган етимларга ёрдам кўрсатиш учун байрам ташкилий комиссиясини туздик. Байрам дастурхонига тортилган таомлардан ҳибсхонадагиларга ҳам ҳадя этдик. Хуллас, бу йилги баҳор ва тотувлик байрами — Наврўз ҳамманинг кўнглини тоғдек кўтарди...

Мурод ТИЛЛАЕВ.

РЎЗНОМАГА КЕЛГАН ХАТЛАРДАН

БОЛАЛАР НАФАҚАСИ НЕГА ОШИРИЛМАЯПТИ?

Ҳозирги кунда бозор иқтисодиёти туфайли нарх-наво кундан-кунга ошиб бормоқда. Бозорга боришга оддий халқнинг юраги дош бермайди. Яхшиямки, Президентимиз қария ва ногиронларнинг нафақасини, талабаларнинг стипендияларини ва кўпгина соҳа ишчи-хизматчиларининг ойлик маошларини 1,7 баробар ошириш ҳақида фармон чиқарган. Акс ҳолда бозорнинг бундай тус олиб кетишида, яшаш шароити бундан ҳам оғир бўларди.

Ҳаммага маълумки, ўзбек оиласи серфарзанд. Бир оилада камида 2—3 нафар, баъзисида эса 10—15 нафар фарзанд бор. Уларни едириб-ичириб, кийинтириб, оқ ювиб, оқ тараб вояга етказишнинг ўзи бўлмайди. Буни биздан кўра оналаримиз яхши билишади. Тарбияланган фарзанд жамиятимиз учун бирон-бир фойда келтирадиган инсон бўлиб етишса яхши. Агар шундай инсон бўлиб улғаймасачи?

Бозор иқтисодиёти муносабати билан дўконларимизда болалар кийим-кечаги катталар кийим-кечаги билан баб-баробар ошмоқда. Шу кунгача нафақа ва айрим соҳа ишчи-хизматчиларининг ойлик маоши миқдори 3 марта, талабаларнинг стипендиялари 2 марта ошди. Лекин болаларнинг ёшига қараб тўланадиган нафақалар ва уларга тўланадиган кийим-кечак пуллари оширилмасдан қолди. (Йилда бир марта тўланадиган 400, 440, 532 сўм 50 тийинни ҳисобга олмаганда).

Болалар нафақасини ошириш, болалик аёлларимизга имтиёз яратиш зарур деб ҳисоблаймиз.

Шуҳрат МУРОДОВ,
«Саховат» журналининг катта муҳаррири.

БЕКОБОД ноҳиясининг Ғалаба жамоа хўжалиги аъзолари урушда ҳалок бўлган ҳамюртларининг номларини абадийлаштириш борасида савоб ишга қўл урдилар. Улар ҳашар йўли билан тиклаган ҳайкалтарошлик мажмуи Ғалаба куни тантанали очилди. Елкасига яроғ илган баланд кўтарилган қўлида ниҳол тутган тинчликни тараннум этувчи аскар тасвиридаги бу мажмуанинг муаллифлари А. Раҳматуллаев ва Л. Рябцевлардир.

Тош лавҳаларга 141 жангчининг (шу жумладан 2 «афғон» йигитининг ҳам) номлари ўйиб битилган.

Суратда: ҳайкалтарошлик мажмуи олдида уруш фахрийларини ўғил-қизлар байрам билан қутлашмоқда.

А. МАЛЬЦЕВ суратга олган.

КИНДИК АБИЙ НАСИҲАТЛАРИ

✦ Олтин олма — дуо ол.

✦ От берсанг — ўзар, кийим берсанг — тўзар, дуо берсанг ҳамма ерда ўзар.

✦ Инсонлар хулқин кузат — ўзингникини тузат.

✦ Сабрсиз киши — қадрсиз киши.

✦ Товуқ чопишидан, бола бешикдан билинади.

✦ Ота-онасини тинглаган — одам бўлган, тингламаган — ҳаром бўлган.

✦ Ўғилнинг уяти — отага, қизнинг уяти — онага.

✦ Улуғлар сўзин тутмаган — урилган ҳам сўкилган.

✦ Отали бола орқали, онали бола эркали.

✦ Бировлар ҳақин есанг, сенинг ҳақингдан қиярлар.

ИРИМЛАР

✦ Бол еган одамнинг тили тотли бўлади,

Мой еган одамнинг тили юмшоқ бўлади.

✦ Киши сафарга чиқиш олдидан уйин тозаламаслиги, айниқса, пол ювмаслиги керак, акс ҳолда йўлда нохушлик рўй беради.

✦ Қозон тагидан ошасанг фақирлик келтиради.

✦ Кийимни тескари томони билан кийиб бўлмайди, кишининг бахти очилмайди.

ТУШ ТАЪБИРЛАРИ

✦ Оқим сувда сузиб чиқсанг —қайғулардан қутуласан.

✦ Қайиқ ичидан сув олганларини кўрсанг — куёвга чиқасан.

✦ Тушда йиғласанг — ўнгингда шодланасан.

✦ Тоққа чиқсанг — бахтли бўласан, юксак мартабага кўтариласан.

✦ Тушда ям-яшил ўтлоқ кўрсанг — тезда шодликка етишасан.

✦ Тушда отга миниш — мартабага эришишдир.

✦ Тушда турли ерларни кўрсанг — йўлга чиқасан.

Татар тилидаги «Суюмбика» ойномасидан Б. ТУРҒУНОВ таржималари.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРУВЛАР

Станок балансировочный „eldis-1200“

Давлат корхонаси Сизга доимий яхши даромад манбаига эга бўлиш имконини беради!

Биз Сизга ўз корхонангизни очиб, ўз тақдирингизнинг ҳақиқий эгаси бўлишингизда ёрдам берамиз!

Жаноблар, Сизлар учун турли-туман автосервис ускуналари бор.

Шошилинг, жаноблар! Сизнинг даромадингиз учун биз бош қотирамиз!

МАНЗИЛИМИЗ: 700099, Тошкент шаҳри, Энгельс кўчаси, 118-уй, 607-хона.

ТЕЛЕФОН: 34-25-81, ички телефон: 1-67.

«ИРГИДРОМАШ» ЎЗБЕКИСТОН ТАЖРИБАВИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА

ДОИМИЙ ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛИНАДИЛАР:

бош ҳисобчи ўринбосари, нормалаштириш бюроси бошлиғи, меҳнат ва иш ҳақи бўлимининг бошлиғи;

Меҳнат ҳақи —шартномага кўра келишилади; дурадгор усталар (4—6-даражали), темир-бетон конструкцияларнинг монтажчилари, токарлар (2—4-даражали), токарлар, фрезерчилар, агрегатли дастгоҳларда пармаловчилар (4—6-даражали), агрегатли дастгоҳларни созловчилар, ишлаб чиқариш цехларининг мастерлари, электр газ пайвандчилар (3—5-даражали), эритувчилар, қирқувчилар (2—5-даражали), электрчилар (4—5-даражали), машинада ва қўлда қолипловчилар (2—5-даражали), қуювчилар, кранларни ва дастгоҳларни таъмирловчи чилангарлар, чилангар-сантехниклар (3—5-даражали).

Меҳнат ҳақи — ишбай-мукофотли. Бирлашма ўзининг хизмат транспорти, болалар боғчалари, ётоқхоналарига эга, спорт секциялари ишлаб турибди.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Бектемир райони, Лихачёв кўчаси, 41-уй (Инқилоб ҳиёбонидан 12-автобус, метронинг «М. Горький» бекатидан 110-автобус қатнайди, «Иргидромаш» бекати).

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси Тошкент ташкилоти бошқаруви ҳамда «Тошкент ҳақиқати» рўзномаси жамоаси уюшма аъзоси, «Тошкент ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири Баҳриддин Насриддиновга онаси

Ёқутхон УСМОНХЎЖАЕВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдирадилар.

• *Янгийўл янгиликлари*

ФЕРМАНИНГ КИЧИК КОРХОНАСИ

«Дўстлик» жамоа хўжалиги фермасида сутни қайта ишлаш кичик корхонаси ташкил этилди. Бу ерда кунига 100 килограммга яқин маҳсулот қайта ишланиб, қаймоқ ва сузма тайёрланмоқда. Тайёрланган маҳсулотни Йўлдош шаҳар бозорида очилган махсус дўконда сотилмоқда.

Келгусида корхонада сариёғ тайёрлаш режалаштирилган.

ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛУВЧИЛАР УЧУН

Янгийўл районлараро табиатни муҳофаза этиш жамиятининг янги икки қаватли биноси қурилиши тугалланай деб қолди. Қурилишни «Ташоблмелводстрой»нинг иккинчи механизациялашган кўчма колоннаси жамоаси олиб бормоқда.

Бино фойдаланишга топширилса табиатни муҳофаза этувчиларнинг ишлашларига қулайлик яратилади. Лабораторияга янги замонавий жиҳозлар ўрнатилади.

ҚИЗИТИБ ЮБОРИЛДИ

Бўзсув қўрғонидаги «Ўзбекистон» давлат хўжалиги ўтган йил декабрида тузилган. Янги хўжаликнинг марралари улкан. Хўжаликнинг 362 гектар майдони бор. Жамоа озуқа, сабзавот, полиз маҳсулотлари ва пахта етиштиради.

Ҳозир хўжаликда баҳорги дала ишлари қизитиб юборилди.

ЗАВОД ФЕРМАСИ

Ф. Носиров номли пахта тозалаш заводи ёрдамчи чорвачилик хўжалиги кўп йиллардан бери завод хизматчиларини арзон гўшт, сут билан таъминлаяпти. Аҳмад Юнусов мудирлик қилаётган фермада 70 бошга яқин қорамол бор. Йўлдош Жалолов, Сабоҳат Абдукаримова сингари чорвадорлар мўл гўшт, сут етиштириш учун молларни меҳр билан парвариш қилишмоқда.

СЕЯЛКА СИНОВДАН ЎТДИ

«Тинчлик» жамоа хўжалиги далаларида республика пахтачилик машиналари бош конструкторлик бюроси ва «Ўзбекқишлоқмаш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси томонидан яратилган янги СМХ—4 пневматик сеялка синовдан ўтди.

Сеялканинг тажриба намунасини ишлатган хўжалик аъзолари, мутахассислари яхши баҳо бердилар. Унда ҳар қандай уруғни хоҳлаган схемада экиш мумкин. Уруғни қиялаб, қаторлаб экишга қулай. Ерга уруғ тушмаса механизатор кабинасидаги махсус датчик буни огоҳлантиради.

Ҳ. МИРЗАЕВ.

ҲАҚИҚАТ БОРДИР!

Тошкент шаҳри Ҳокимининг 1992 йил май ойидаги Қарори билан Энгельс кўчасига улуғ соҳибқирон Амир ТЕМУР номи берилди.

Юраккинам сиғмас — вужудим тордир,
Ёш сизар кўзимдан—севинч ёшлари.
Ҳақиқат қад ростлар, ҳақиқат бордир,
Симобга дўнмоқда бўҳтон тошлари!

Ассалом алайкўм, ҳазрати Темур,
Пойтахтга қўйилган қадамлар қутлуғ!
Авлодлар Сиз томон тавофга келур,
Юракда ҳаяжон, оҳ, бунча улуғ!

Юраклар сиғмагай — вужудлар тордир,
Ёш сизар кўзлардан—севинч ёшлари.
Мустақил элимда ушбу кун бир-бир,
Симобга дўнмоқда бўҳтон тошлари...
Ассалом алайкўм, ҳазрати Темур!

Дилмурод САИДОВ.

ОЙБЕК ТАСВИРЛАГАН ШАТРАНЖ МАЖЛИСИ

ЗАҲМАТКАШ, зукко адиб Ойбекка жаҳоншумул шуҳрат келтирган асарларидан бири — «Навоий» романидир.

Тарих Алишер Навоий замонида Ҳиротда илм-фан, санъат қатори шахмат-шатранж ҳам камол топганлигидан далолат беради. Романда бу соҳа ҳам четлаб ўтилмаган. Мана ундан бир парча эшитинг:

«... Султонмуроднинг кўзларига яна ғам тошди. Зайниддин унга сўз кор қилмаслигини билиб, қўлидан тортди.

— Сен ҳали Ҳиротнинг хурсандчиликларидан хабарсиздурсен, — деди у куюниб, — кексалар айтадики, замонамиздаги Ҳирот ҳаёти Амир Темур ва Улуғбек Мирзо давридаги Самарқанд ҳаётига ўхшамоқда... Юр, мен сени фоҳишалар базмига эмас, ажойиб бир жамиятга олиб борурман: шатранж устозлари билан таништирурмен.

Султонмурод ўрнидан туриб, яқинда бир мулозим орқали Навоий юборган янги қимматбаҳо шоҳи тўнни кийди.

... Хитой асбоблари, Эрон ва Ҳиндистон ипаклик моллари ва нодир жиҳозлар билан безалган хонада одам кўп эди. Булар орасида Ҳиротнинг ҳали танилмаган бир неча ёш шоирлари, ипак ва зарбоф тўнли бекзодалар, давлатманд оилаларга мансуб олифта йигитлар ҳамда бир уй шатранж устозлари ва ҳаваскорлар ўтиришарди. Гоҳ подшоҳнинг янги солдираётган саройи «Боғи жаҳон оро» ҳақида, гоҳ Навоийнинг янги бир ғазали ва унга Хўжа Абдулло Марворий томонидан яратилган куй ҳақида, гоҳ Ислим барлоснинг шатранж ўйнаган вақтидаги қилиқлари тўғрисида сўз борарди. Ниҳоят, сабрсизлик билан кутилган вақт етди. Ўртага чор бурчак шол рўмол ёзилди. Унинг устига шатранж тахтаси ва бир чилдирма ҳам, бир ихчам чиройли ханжар қўйилди. Атоқли устозлардан Мавлоно Хўжа билан Амир Ҳалил бепарволик билан чордона қуриб, фил тишидан ишланган шатранж доналарини тахтага тера бошладилар. Уларнинг иккиси ҳам ўрта ёшли бўлишларига қарамай, ўспирин, шўх, танноз йигитлардай олифта кийинган эдилар. Одамлар кенг давра билан ўйинчиларни қуршади. Султонмурод Зайниддиннинг тиззасини туртиб, таажжубланган кўзлари билан ханжарга ва чилдирмага ишорат қилди. Зайниддин табассум билан унинг қулоғига шивирлади:

— Ўйин вақтида устозларга луқма ташлай кўрма!

Султонмуроднинг таажжуби яна ортди.

— Ўргатувчиларга гарчи ханжар урмасалар ҳам, лекин қаттиқ ранжийдилар... — таъкидлаб шивирлади Зайниддин.

— Чилдирма-чи? Баён қилсанг-чи! — яна туртди Султонмурод.

— Сабр қил, жоним, кўрурсан...

Ўйиннинг бошланғичи айтарли қизиқ бўлмаса-да, устозлар ўйнагани учун ҳамма кўзлар шатранж тахтасига қадалган эди. Лекин ўйин тез қизиб кетди. Амир Ҳалил ҳужумга ўтди. Ҳаяжондан томошабинларнинг ранги ўчиб, кўзлари ёна бошлади. Мана амир Ҳалил ўз рақибини чуқур тараддудга солиб, шошириб қўйгач, сезиларли-сезилмас табассум билан шатранж ўйинининг нақ ҳозирги ҳолатига доир бир байт ўқиди.

Томошабинларнинг ҳаяжони яна кучайди. Пайвасталашларининг ўртаси тугунчак ясаган Мавлоно Хўжа оғир вазиятдан қутилиш учун ягона тўғри йўлни топди... Мавлоно Хўжа ўйиннинг шу даражасини ва қутилишини моҳир тасвирлаган бир байтни ўқиди. Буни биринчи маротаба эшитганлар завқланиб, бир-бирларига пичирлаб, байтни такрорламоққа, ёдламоққа тиришдилар. Амир Ҳалил қовоғини солиб, ўз юришини ўйлаб турарқан, Мавлоно Хўжа ўрнидан ирғиб туриб, чилдирмани чалиб, катта уйни янгратиб юборди. Одамлар ўзларини орқага ташлаб, даврани кенгайтирдилар. Мавлоно Хўжа ўзи чилдирма чалиб, айни вақтда шундай чиройли рақс этдики, ўтирганлар беихтиёр қичқиришиб юборишди. У ўткир киноятли ва бошқа одам томонидан такрорланиши имконсиз бўлган ҳаракатлар қилиб ўрнига ўтди. Ўйин кескинлашиб кетди. Ҳар икки устоз шатранж ҳақидаги байтлар, рубоийларини мўлроқ соча бошладилар. Бир донани ортиқ олгани энди рақсдан бошқа шатранжга онд бир неча байт айтар эди.

Улар ёлғиз шатранждаги маҳоратни кўрсатиш учун эмас, балки шатранжга доир кўпроқ шеър билганликларини кўрсатиш ва уни ўз ўрнида айта олиш учун ҳам курашар эдилар. Томошабинларнинг аксари ўйиндан кўра кўпроқ шу томонга берилган ва шунинг учун йиғилган эди. Мана, амир Ҳалилнинг қўли баландланган вақтда у чилдирма чалиб, шеър айтиб, Мавлоно Хўжа қаршисига ўтирди. Шундай киноятли ҳаракатлар кўрсатдики, одамларнинг кулгидан ичаги узилаёзди. Ниҳоят, ўйин дуранг билан тугади. Устозлар самимий табассум билан бир-бирларининг қўлларини сиқиб, ўринларига ўтирдилар. Ҳамма уларни қизғин табриклади».

М. МУҲИТДИНОВ,
тарих фанлари номзоди.

• *Ҳар тўғрида* •

ЧЕРЧИЛЛ НИМА УЧУН УЗОҚ ЯШАДИ?

● ЛОНДОНДА чиқадиган «Таймс» рўзномасининг хабар беришича, олимлар «Черчилл ирсиятини» излаш билан шуғулланмоқдалар. Чунки, у «носоғлом ҳаёт тарзига қарамай», инсонларни юрак касалликларидан ҳимоя қилиш имконини бериши мумкин.

Олимлар сэр Уинстон гавдасининг ирсий таркибида шундай бир нарса борки, бу унга таҳликанинг барча омиллари бўлган ҳолда ҳам тўқсон ёшли умрга етиш имконини берди. Бу ҳолат нормал шароитларда ҳам бир неча бор юрак ҳуружларига олиб келган бўларди. Черчилл ичкиликни мўл истеъмол қилган, ниҳоятда кўп сигаралар чеккан ва иккинчи жаҳон урушининг оғир йилларида Буюк Британияга раҳбарлик қилиб, муттасил руҳий зарба остида юрган.

У паст бўйли, ниҳоятда ортиқча вазн ва жаҳл эгаси бўлган. Бундан ташқари у чала туғилган экан. Буларнинг ҳаммаси юрак касалликларининг юзага келиш омилларининг ўзгинасидир.

— Уинстон Черчилл — ниҳоятда ноқулай аҳволга қарамасдан узоқ кексайишгача яшаган инсоннинг классик намунасидир, — дея рўзнома Британиянинг юрак касалликлари соҳасида тадқиқотлар жамғармасининг кардиотомирлар ирсияти профессори Стив Хамфриснинг сўзларини келтиради. — Унинг узоқ умр кўриши бизнинг олдимизга у қандай ҳимоя қилувчи ирслар билан таъминланганлигини аниқлаш масаласини қўяди.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар— 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар— 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: Г—18. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти— 20.00. Босишга топширилди — 20.30. 30579 нусҳа босилди.